

ನೀನಾಸಮ್‌ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂ ಸಹಕಾರೀ ಧುರೀಣರೂ ಆಗಿದ್ದ

ಶ್ರೀ. ಕೆ.ಎಸ್. ನಾರಾಯಣ ರಾವ್

ಅವರು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ರಸ್ತೆ ಅಪಘಾತವೊಂದರಲ್ಲಿ ಮೃತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಅವರಿಗೆ ನೀನಾಸಮ್

ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿ

ನೀನಾಸಮ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಿಬಿರ:

ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೯೯೯

ಕಳೆದ ೧೯ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನೀನಾಸಮ್ ಪ್ರತಿ ಅಕ್ಟೋಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಚಲನಚಿತ್ರ-ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಈ ವರ್ಷದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಿಬಿರವೂ ಅದೇ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಜಿತವಾಗಿದ್ದು, ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೦ರಿಂದ ೧೭ರವರೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಚಲನಚಿತ್ರ ಮುಂತಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ವೈವಿಧ್ಯ, ಮೀಮಾಂಸೆ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಈ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧ ಹಾಗೂ ಒಟ್ಟು ಸಮಾಜದೊಂದಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಪರ್ಕ - ಈ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಭ್ಯಾಸ, ಚರ್ಚೆ, ವಿಚಾರವಿನಿಮಯ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಜತೆಗೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಸಂಜೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಉತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಶಿಬಿರ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ಒಟ್ಟು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಸ್ಥೂಲ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಕಿರು ಅಧಿವೇಶನದಿಂದ. ಅಮೇಲಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಬಗ್ಗೆ, ಸಂಗೀತ-ನೃತ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಚಲನಚಿತ್ರ ಸಹಜದಂತೆಯೆ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಒಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಿ-ಸಂವಹನದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಉಪನ್ಯಾಸ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ-ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಬಿರ ನಡೆಯುವಾಗಲೂ ಆಯಾ ಮಾಧ್ಯಮದ ಆಯ್ದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಬಿರ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೯ ಗಂಟೆಯಿಂದ ೧ ಗಂಟೆ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೨-೩ರಿಂದ ೬ರತನಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಸಂಜೆ ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು (ತಿರುಗಾಟ ೯೯ರ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು), ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು - ಶಿಬಿರಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಶಿಬಿರಾರ್ಥಿಗಳ ಊಟೋಪಚಾರಗಳಿಗಾಗಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಶುಲ್ಕ ರೂ. ೬೦೦=೦೦.

ಆಸಕ್ತ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ತಾ.೨೫ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೯೯ರೊಳಗೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಪತ್ರ ಕಳಿಸಬೇಕು.

ಸಂಪರ್ಕಿಸಬೇಕಾದ ವಿಳಾಸ:

ನೀನಾಸಮ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಿಬಿರ ೯೯, ಹೆಗ್ಗೋಡು, ಸಾಗರ ಕರ್ನಾಟಕ ೫೭೭ ೪೧೭.

ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಜಗತ್ತು ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ

ದೆಹಲಿಯೊಳಗೇ ಇದ್ದೂ ಇದು ದೆಹಲಿಯಲ್ಲ ಎನ್ನಿಸುವಂಥ ತಮ್ಮ ಸುಂದರ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಗ್ರಾಮ' ದಲ್ಲಿ ಈ ಪುಟ್ಟ ಮಿತ್ರಕೂಟವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಓಂಪ್ರಕಾಶ್‌ಜಿಯವರು ನನಗೆ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಖುಷಿ. ಯಾವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ವಿರಾಮವಾಗಿ ಮಾತುಕತೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂದೂ ಮಾತುಕತೆಗೆ ಚಾಲನೆ ಕೊಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾನು ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಅವರು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೆ. ತಟ್ಟನೆ, 'ಕನ್ನಡದ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಮಾತಾಡುತ್ತೇನೆ' ಅಂತಲೂ ಹೇಳಿದೆ. 'ಕನ್ನಡ'ದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ತಟ್ಟನೆ ಅನೈಚ್ಛಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಅದಾವ ನನ್ನ ಒಳಗಿನ ಒತ್ತಡ ಕಾರಣವಿದ್ದೀತು ಅಂತ ಯೋಚಿಸುತ್ತೇನೆ. ನನಗೆ ಸಲೀಸಾಗಿ ಬರುವ ಭಾಷೆ ಇದೊಂದೇ ಆಗಿರುವ ಕಾರಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ನನಗೆ ಯಾವತ್ತೂ ಖುಷಿಯೇ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಕನ್ನಡದ ಬಗ್ಗೆಯಾದರೂ ಮಾತಾಡ ಬಹುದಲ್ಲ, ಅಂತ ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ಏನೇ ಮಾತನಾಡಲಿ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲಿ, ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನಾನು ಮಾತಾಡುವುದೆಲ್ಲಾ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡದ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಎಂದರೂ ತಪ್ಪಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ಅಜಾನಕವಾಗಿ ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ನಾನು ಬಂದುಬಿದ್ದಾಗ, ನನ್ನ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಬಳಿ ಬಳಗದವರು ನನ್ನ ತುಟಿಗಳೊಳಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂಡಿಸಿ, ಆ ಶಬ್ದಗಳ ಮೂಲಕವೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಶಬ್ದಗಳು ನನಗೆ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟವು; ಹೆಸರುಗಳು ಆಕಾರಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದವು; ಈ ಆಕೃತಿಗಳೇ ಈ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳೇ ನನ್ನ ಪ್ರಪಂಚ, ಇವೊತ್ತಿಗೂ. ಈ ಶಬ್ದಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಗ್ರಹಿಕೆಯೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ? ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ? ಆಗ ನಾನು ಕಿವುಡ, ಕುರುಡ, ಮೂಕ, ಒಂದು ಕಲ್ಲು ಅಷ್ಟೇ. ಆಗ ಜಗತ್ತು ಎನ್ನುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ದೆಹಲಿಯ ಈ ದೂರದಿಂದ ಅಥವಾ ಭೂಮಿಯ ಇನ್ನೂ ದೂರದ ಇನ್ನಿತರ

ಳ

ನೆಲೆಗಳಿಂದ ನಿಂತು ನೋಡುವಾಗ ನನ್ನ ಕನ್ನಡದ ನೆಲ, ನನ್ನ ಕನ್ನಡದ ಭಾಷೆ ಮುಂತಾದವು ಅದೆಷ್ಟು ಸಣ್ಣದಾಗಿ, ನಗಣ್ಯವಾಗಿ ಕೂಡಾ ಕಂಡೀತು ಅಂತ ನಾನು ಊಹಿಸಬಲ್ಲೆ. ಭೂಮಿಗೋಲದ ಮೇಲೆ ಗುರುತಿಸಲು ಹೋದರೆ, ಫುಟ್‌ಬಾಲ್ ಚಂಡಿನ ಮೇಲೆ ಅಂಟಿಸಿರುವ ಒಂದು ಕಿರು ಅವರೆಬೇಳೆಯಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ನನ್ನ ಕರ್ನಾಟಕ. ಪ್ರಪಂಚದ ಹಲವಾರು ನೂರು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು ಕಿರು ಭಾಷೆ ಅಷ್ಟೇ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲೇ ನೋಡುವುದಾದರೂ ಇದರಹಾಗೆ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿರುವ ಹದಿನೈದಿಪ್ಪತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ಭಾಷೆಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ, ಇತ್ತೀಚಿನ ತನಕ ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬಹುಜನರಿಗೆ ಕನ್ನಡವೆಂಬ ನುಡಿ ಮತ್ತು ನೆಲ ಇದೆಯೆನ್ನುವುದೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಂಧ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿರುವ ಜನರಾಶಿಯಷ್ಟೂ 'ಮದ್ರಾಸ್'ಯೆಂದೇ ಅವರ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಹೊರಗಿನವರ ಮಾತಿರಲಿ, ಜಾಗತೀಕರಣ-ಜಗತ್‌ಗ್ರಾಮಗಳೆಂಬ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಚಿಟ್ಟೆಮಾತುಗಳು ತಲೆಯಮೇಲೇ ದಟ್ಟಿಯಿಸಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುವ ಇವತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮ ವರೇ ಆದ ಹೊಸ ಯುವಕರು ಅಮೆರಿಕವೊ ಮತ್ತೊಂದೋ ಮಿಟಿಮಿಟಿ ಸ್ವರ್ಗದ ಕಣಸು ಕನಸುಗಳನ್ನು ಕಣ್‌ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ಕನ್ನಡವೆನ್ನುವ ಕಿರುತನದ ಮಾತು ಕೇಳಿದರೇ ಮುಜುಗರಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕನ್ನಡವೆಂಬ ಕಿರುಕೂಪದ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಚಹರೆಯ ಬಿಂಬವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೆಚ್ಚುತ್ತಾರೆ.

ಕನ್ನಡವು ಚಿಕ್ಕದು, ನಿಜ. ಜಗತ್ತಿನ ತುಂಬ ಇರುವ ಕನ್ನಡದಂಥ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಸ್ಥಳ ಭಾಷೆಗಳು ಚಿಕ್ಕವೇ. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಜಗತ್ತಿನ ತುಂಬ ಇರುವ ಇಂಥ ಕಿರುನೆಲ-ಕಿರುಭಾಷೆ-ಕಿರು ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮ ಕಿರುತನವನ್ನು ಎಂತೋ ಮೀರಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಕಿರು ಕೂಪದಲ್ಲೂ ತಮ್ಮ ಸುತ್ತ ಜಗದಗಲದ ಅನಂತ ವಿಶ್ವಾಕಾಶವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಳಿಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು.

ಕನ್ನಡಕ್ಕೇ ಬಂದರೆ, ಕರ್ಣಾಟಕವೆಂದು ಈಗ ನಾವು ಗುರುತಿಸುವ ಈ ನಾಡು, ಭಾರತದ ಒಟ್ಟೂ ಭೂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವೂ ಬಹು ಸ್ಥಿರವೂ ಆದ ದಖನ್ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯ ಭದ್ರಪೀಠದ ಮೇಲೆ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. 'ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಮಾನದಂಡ ಇವ' 'ನಗಾಧಿರಾಜಃ' ಅಂತೆಲ್ಲ ಕಾಲಿದಾಸನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ಜಗತ್ತಿನ ಉನ್ನತೋನ್ನತ ಪರ್ವತವಾದ ಹಿಮಾಲಯವು ನಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಾಯಬಂದಿಲ್ಲದ ಹಸುಳೆ. ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾನೈಟ್ ಶಿಲೆಯು ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಗ್ರಾನೈಟ್ ಬೆಳೆದು ಹರಳುಗಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಎಷ್ಟೋ ಕೋಟಿಕೋಟಿ

ವರ್ಷಗಳ ಪ್ರೌಢಿಮೆಗೆ ಅದಿನ್ನೂ ಕಾಯಬೇಕು. ಈ ನಾಡಿನ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರವೂ ಉದ್ದನೆಯ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶವೂ ಲಗತ್ತಾಗಿ ಕೊಂಡಿದೆ. ವಿಂಧ್ಯಾಂತವಾದ ಉತ್ತರ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಹೊಸತಿಲೆನ್ನುವ ಹಾಗೆ, ಉತ್ತರಾಪಥ-ದಕ್ಷಿಣಾಪಥಗಳ ನಡುವಿನ ಸೇತುವೆಯೆನ್ನುವ ಹಾಗಿದೆ, ಈ ಭೂಭಾಗ. ಇಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಐದು ಲಕ್ಷ ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಮಾನವವಸತಿಯಿದ್ದಿತೆನ್ನುವುದನ್ನು ಪುರಾತತ್ವ-ಶೋಧಗಳು ಖಚಿತಪಡಿಸಿವೆ. ಉತ್ತರ-ದಕ್ಷಿಣಗಳ ಸಂಚಾರ-ಪ್ರತಿಸಂಚಾರಗಳಿಗೆ ಸೇತುವೆಯಾಗಿರುವುದು, ಪಶ್ಚಿಮದ ಸಪಾಟು ಸಮುದ್ರದ ಮೂಲಕ ಪಶ್ಚಿಮ ಭೂಖಂಡಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ತೆರೆದು ಕೊಂಡಿರುವುದು ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಾಂತರ ವರ್ಷಗಳ ಜನವಸತಿಯ ದೀರ್ಘದಾಖಲೆ - ಈ ಮುಂತಾದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಈ ಭೂಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅನೇಕಾನೇಕ ಜನಾಂಗ-ಬುಡಕಟ್ಟು-ಧರ್ಮ-ಭಾಷೆಗಳ ಸಂಕರ-ಸಮನ್ವಯಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಬಂದಿವೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಇವತ್ತಿನ ಕನ್ನಡ ಜನಪದದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನ ಅನೇಕಾನೇಕ ಜನಾಂಗ-ಕುಲ-ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೂ ಧರ್ಮ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳೂ ಅರಗಿ ಕೊಂಡಿವೆ.

ಕನ್ನಡವು ದ್ರಾವಿಡಭಾಷಾ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದೆಂದು ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷಾ ಕುಟುಂಬವೆಂಬುದು ಮೂಲತಃ, ಫಿನ್‌ಲೆಂಡ್‌ನಿಂದ ಮಧ್ಯಮಂಗೊಲಿಯ ತನಕ ಹಬ್ಬಿರುವ ಫಿನ್ನೋ-ಉಗ್ರಿಯನ್ ಭಾಷಾವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಹಲವು ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಊಹಿಸಿ ಪ್ರತಿ ಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ, ಈ ಭಾಷಾಮೂಲದ ಒಂದು ಶಾಖೆಯು ಹಲವು ಸಹಸ್ರಮಾನದ ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದೋ ಸಂಚಲನೆ ತೊಡಗಿ ಯೂರೋಪಿನ ಉದ್ದಗಲಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತ ಕ್ರಮೇಣ ಆಫ್ಘಾನಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು; ಅಲ್ಲಿಂದ ಮತ್ತೆ ಸಂಚಾರ ಹೊರಟು ಭಾರತದ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ತಂಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುನಃ ದಕ್ಷಿಣದ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ದಖನ್‌ನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು; ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಈ ದಕ್ಷಿಣ ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿತು. ಎಷ್ಟೋ ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರಬಹುದಾದ ಈ ಯುಗಯುಗ ಯಾತ್ರೆಯು ಇವತ್ತು ಯೋಚಿಸಿದರೆ ವಿಸ್ಮಯ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ದೀರ್ಘಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಮೂಲಭಾಷಾಶಾಖೆಯು ಅದೆಷ್ಟು ಭಾಷಾ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ನೆಲೆಸಿ ಬಳಸಿ ಆ ಭಾಷೆಗಳ ಸಾಹಚರ್ಯ-ಸಂಘರ್ಷ-ಸಂಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಶಬ್ದ-ವ್ಯಾಕರಣ ಸಾರಗಳನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬದಲಾಗುತ್ತ ಬೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿತೋ ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಯಃ ಕ್ರಿಸ್ತನಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿ 'ದ್ರಾವಿಡ' ದ್ರಾವಿಡ

ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗೊಂಡ ಈ ಭಾಷೆಯು ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವದ ಎರಡುಮೂರು ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು ಮತ್ತು ಮೊದಲಿಗೆ ತಮಿಳು ಹಾಗೂ ಅನಂತರ ಕನ್ನಡವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಕಂಡುಕೊಂಡಿತು. ವಿಭಜನೆಗೆ ಹಿಂದಿನ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಮಿಕ್ಕಿದ ಇಲ್ಲಿನ ವಾಸ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಆಮೇಲೆ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯು ಕನ್ನಡ ದೇಶವೆನಿಸಿ ಭಾಷೆ-ಸಂಸ್ಕೃತಿ-ಸಮುದಾಯ - ಭೌಗೋಳಿಕ ರಾಜ್ಯಗಳೆಲ್ಲದರ ಏಕೀಕೃತ ಸಾವಯವ ಘಟಕವಾಗಿ ಹರಳುಗಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವತನಕದ ಎಂಟೊಂಬತ್ತು ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಈ ಭಾಷೆಯು, 'ಮಾರ್ಗಭಾಷೆ'ಯೆನ್ನುವಂತಿದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತದೊಡನೆಯೂ ಪ್ರಾಕೃತ ಮತ್ತು ಪೈಶಾಚಿ ಅಪಭ್ರಂಶ ಇತ್ಯಾದಿ ಇನ್ನಿತರ ದೇಶಭಾಷೆಗಳೊಡನೆಯೂ ಒಡನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಕೊಳುಕೊಡುಗೆಯ ಅನುಸಂಧಾನ ದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಿನ ಈ ತನಕದ ಸಹಸ್ರಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಅರಬ್ಬಿ-ಫಾರ್ಸಿ-ಪೋರ್ತುಗೀಸ್-ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ಗಳು ಯಜಮಾನಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಗಲೇರಿ ಕೂಡಿದ್ದಾಗಲೂ ಕನ್ನಡವು ಎದೆಗುಂದಿ ಕುಗ್ಗದೆ ಆ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಲಾಭಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು.

ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, 'ಧರ್ಮ'. ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವದ ಸಹಸ್ರಮಾನವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿದರೆ ಈ ಭಾಗದ ಜನಸಮುದಾಯವು, ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಹತ್ತು ಹಲವು ಧಾರ್ಮಿಕ ಪಂಥಗಳ ಜತೆಗೆ ವೈದಿಕೋತ್ತರ ಧರ್ಮದಿಂದಲೂ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದಿಂದಲೂ ಪ್ರಭಾವಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಕ್ರಿಸ್ತನ ಅನಂತರದ ಸಹಸ್ರಮಾನದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ-ಜೈನ-ಶೈವ-ಸ್ವಾಮಿ-ವೈಷ್ಣವ-ತಾಂತ್ರಿಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಧರ್ಮಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವ ಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳಕಾಲ ಜೈನ ಧರ್ಮವು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ-ಸಾಹಿತ್ಯ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿತ್ತು. ಈ ಎರಡನೇ ಸಹಸ್ರಮಾನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಜನಪದವು ಹಿಂದಿನ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲದೆ ಶೈವ-ವೀರಶೈವ-ತಾಂತ್ರಿಕ-ಭಕ್ತಿಪಂಥಗಳಿಂದಲೂ ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಇಸ್ಲಾಮ್- ಸೂಫಿ-ಕ್ರೈಸ್ತ ಮುಂತಾದ ವಿದೇಶಿ ಧರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ಗಾಢವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಗೊಂಡಿತು.

ಇತಿಹಾಸದ ಈ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಇವತ್ತಿನ ನಾವು ಕನ್ನಡಿಗರು ಜಗತ್ತಿನ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ಜನ-ಜನಾಂಗ-ಬುಡಕಟ್ಟು-ಧರ್ಮ-ಜಾತಿಗಳನ್ನೂ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿಶ್ವಮಾನವರು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡವು ಜಗತ್ತಿನ ಅಸಂಖ್ಯ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿಶ್ವಭಾಷೆ. ಹಾಗೆ ನಮ್ಮದು ಕನ್ನಡ ಕೂಪವಲ್ಲ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವ, ಕನ್ನಡ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ.

ಇದು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ಅಂತಲೂ ಅಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಜನಸಮುದಾಯಗಳೂ ಎಲ್ಲ ಭಾಷೆಗಳೂ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇಂಥ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲೇ ರೂಪುಗೊಂಡವು ಮತ್ತು ಅವೆಲ್ಲವೂ ವಿಶ್ವಜನ-ವಿಶ್ವಭಾಷೆಗಳೇ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲದ ಮೂಲವು 'ಫಿನ್ನೋ-ಉಗ್ರಿಯನ್' ಎಂದೆನ್ನುವ ಊಹೆಯು ನಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಬಹುದು; ಅದು ಸುಳ್ಳೆಂದು ಮುಂದೆ ಯಾರಾದರೂ ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಸಾಬೀತುಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಅದೇನಾದರೂ ನನಗೆ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ವಾಸ್ತವಸತ್ಯದ 'ಇತಿಹಾಸ' ವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಸಂಭಾವ್ಯ ಸತ್ಯದ 'ಐತಿಹ್ಯ' ವಾಗಿ ನಾನಿದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಎಲ್ಲಾ ಭಾಷೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೂ ಹೀಗೇ ಆಗಬೇಕಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಪರ್ಯಾಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಧ್ಯಯನ ಸೌಲಭ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವರ್ಗ ಉಪವರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವೆಲ್ಲ 'ಕೇವಲ' ವೆಂದು ಅಥವಾ 'ವಾಸ್ತವ'ವೆಂದು ನಂಬಿ ಮೋಸಹೋಗಬಾರದು. 'ಕೇವಲ ಸ್ವಂತಿಕೆ' ಯ ಶುದ್ಧ ಜನವಾಗಲೀ ಶುದ್ಧ ಭಾಷೆಯಾಗಲೀ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ.

ಇದಾದ ಮೇಲೆ, ಒಂದೊಂದು ಜನವರ್ಗ-ಭಾಷಾವರ್ಗ ಇವೂ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತನ್ನದೆಂಬ ಸ್ವಂತಿಕೆಯ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಹೊರಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆಯಾ ಸಮುದಾಯಗಳು ಬಾಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ನೆಲ-ಜಲ, ಬಯಲು ಬೆಟ್ಟ ಕಾಡುಮೇಡುಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಳೆ ನದಿ ಸರೋವರ ಸಮುದ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಅರಳಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜನಪ್ರಜ್ಞೆ ಮುಂತಾದವು ಪ್ರಾಯಃ, ಸ್ವಂತಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಭಿನ್ನತೆಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮೊದಲು ಹವಣಿಸಿದ ಎರಡು ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳೆಂದರೆ, ತಮಿಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ. ತಮಿಳಿನ ನೆಲವು ಪರ್ಯಾಯದ್ವೀಪದ ತುದಿ ತ್ರಿಕೋನದಲ್ಲಿ, ಮೂರು ಕಡೆ ಸಮುದ್ರ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಕಾವೇರಿಯ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದು; ಹೊರಗಿನ ಜನರ ಆಕ್ರಮಣ-ಸಂಚಾರ-ಸಂಕರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಜನಪದವು ಹೆಚ್ಚಿನ ನೆಮ್ಮದಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ತನಗೆ ತಾನೆನ್ನುವಂತೆ ಬಾಳಿಕೊಂಡಿತು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಕನ್ನಡದ ನೆಲವು ಮಧ್ಯಸ್ಥಳ -ಸೇತುಭೂಮಿಯಾಗಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕ್ಷೋಭೆಗಳನ್ನೆದುರಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದುದರಿಂದ, ಅದು ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅನ್ಯ-ಅನುಸಂಧಾನದ ತಂತ್ರಗಳನ್ನಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಾಳುವಂತಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಈಯೆರಡು ಭಾಷೆಗಳ ಭಿನ್ನತೆಗಳು ಮೈದಾಳಿಕೊಂಡವು.

ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ತಮಿಳು ಭಾಷೆಯು, ಸುಮಾರಾಗಿ ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ಒಂದೆರಡು ಶತಮಾನಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಲಿಪಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ, ಮೂಲ ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಲಿಪಿಯ ಐವತ್ತಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕಿದ ಅಕ್ಷರಗಳ ಲಿಪಿಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಉಚ್ಚಾರಣೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಕರಾರುವಾಕ್ಕಾಗಿ ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿತು. ಅದಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಶತಮಾನಗಳ ಅನಂತರ ಕನ್ನಡವು ತನ್ನ ಲಿಪಿಮಾಲೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ, ತನ್ನ ಉಚ್ಚಾರಣೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅದೇ ಬ್ರಾಹ್ಮೀಯ ಬಹುತೇಕ ಅಷ್ಟೂ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಇರಲಿ ಅಂತ, ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡವು ಅನ್ಯಭಾಷೆಗಳ ಶಬ್ದಾಕ್ಷರ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೂ ಯಾವತ್ಕಾಲಕ್ಕೂ ತೆರಪನ್ನು ಕಾದಿರಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಈಯೊಂದು ನಿರ್ಧಾರದ ಮೂಲಕ ಈ ಎರಡು ಭಾಷೆಗಳ ಅತ್ಯಂತ ಮೌಲಿಕ ಭಿನ್ನತೆಯೊಂದು ಸೃಷ್ಟಿಗೊಂಡಂತಾಯಿತು.

ತಮಿಳು ಭಾಷೆಯ ಮೊದಲ ಆಧಾರಗ್ರಂಥವೆನ್ನಬಹುದಾದ 'ತೋಳ್ಕಾಪ್ಪೀಯಂ' (ಕ್ರಿ.ಶ. ೭ನೇ ಶ.?) ಮತ್ತು ಅದೇ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗ್ರಂಥವಾದ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ' (ಸು.ಕ್ರಿ.ಶ. ೮೬೦-೮೭೦) ಈಯೆರಡು ಸಮಾನಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ, ತಮಿಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ-ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಹರಳುಗಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾವಯಾವ ಬಗೆಯ ಸ್ವಂತಿಕೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡವು ಮತ್ತು ಭಿನ್ನತೆಗಳನ್ನು ಹೊರಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡವು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಆಗ ವಿಪುಲವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ 'ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆ' ಯು ತನಗೆ ಅ-ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಥವಾ ಅಪರಿಚಿತ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ 'ತೋಳ್ಕಾಪ್ಪೀಯಂ', ತಮಿಳಿನದೇ ಆದ ಒಂದು ಸ್ವಂತ ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿತು. 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ವು ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯನ್ನು ಆಧಾರಕ್ಕಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಸ್ವಂತ ಚಿಂತನೆಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ನಮೂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 'ಶಾಂತರಸ'ದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದೇ ಬಹುಶಃ, ಕನ್ನಡದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಚಿಂತನೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ.

ಈ ಭಿನ್ನತೆ-ಏಕತೆಗಳ ಮಾತು ಅಷ್ಟು ಸರಳವಾದ್ದಲ್ಲ ಅಂತಲೂ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಒಂದು ಐತಿಹ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಕೇರಳದ ವೈಕಂ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿಜಿಯು ನಾರಾಯಣ ಗುರುಗಳನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದಾಗ ನಡೆದ

ಸಂಗತಿಯಂತೆ ಇದು. ಇಬ್ಬರೂ ಆಶ್ರಮದೊಳಗೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಕೂತು ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ನಾರಾಯಣ ಗುರು ಅಪ್ಪಟ ಅದ್ವೈತಿ ಮತ್ತು ಗಾಂಧಿ, 'ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ' ಅನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಅಂಚಿದವರು. 'ಗುರುಜಿ, ನಮ್ಮ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಚಪ್ಪರವಾಗಿರುವ ಈ ದೊಡ್ಡ ಮರದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಎಲೆಗಳಿವೆ; ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರಹಾಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ, ಅಲ್ಲವೇ?' ಅಂತ ಗಾಂಧಿ, ಮಾತಿನಮಧ್ಯೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಗುರುಗಳ ಉತ್ತರ: 'ಹೌದು. ಆದರೆ ಬಾಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಜಗಿದು ನೋಡಿದರೆ ಎಲ್ಲವುಗಳ ರುಚಿಯೂ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲವೆ?' ಈ ಮಾತುಕತೆಯ ಸಂಗತಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಗುರು-ಮಹಾತ್ಮರಿಬ್ಬರೂ ಇಂಥ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಅರಿತವರೇ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಬಲ್ಲೆವು. ಇಂಥ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಯಶಃ, ಬುದ್ಧನು ಹೇಳುವಹಾಗೆ, 'ಮಾಧ್ಯಮಿಕ' ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಒಟ್ಟಿಗೆ, ಗ್ರಹಿಸುವ ಚಾತುರ್ಯ ಬೇಕು.

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಎತ್ತರದ ಏಕಶಿಲಾವಿಗ್ರಹವಾದ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಗೊಮ್ಮಟ ಪ್ರತಿಮೆಯು ಕನ್ನಡದ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ. ಕನ್ನಡದ ಸ್ವಂತಿಕೆಯ ಅಚಲ ಶಿಲಾಸಾಕ್ಷಿ ಅದು. ಹಾಗಂತ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ್ದೆಂದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕಾಣುವ ಚಹರೆಗಳಾವುವೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಸ್ಥಳೀಯತೆಯನ್ನು ಕಾಣಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಒಡವೆಯಿಲ್ಲದ, ಕಡೆಗೆ ತುಂಡು ಬಟ್ಟೆಯೂ ಇಲ್ಲದ ನಗ್ನ ಮಾನವ ವಿಗ್ರಹ ಅದು. ಆದರೆ, ಪಂಪಕವಿಯ ಕೃತಿಯ ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ, ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಸಹಸ್ರವರ್ಷಗಳ ಕನ್ನಡದ ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ದೀಪ್ತನಾಗಿರುವ ಕನ್ನಡಿಗನು ಮಾತ್ರವೇ ಆ ಗೊಮ್ಮಟ ಮುಖಚರ್ಯೆಯ ಅಸಂಖ್ಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳನ್ನು ಅರಿವುಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ - ಇತಾಲಿಯನ್ನನೊಬ್ಬ ಅಥವಾ ಒಬ್ಬ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಮೊನಾಲಿಸಾಳ ನಿಗೂಢ ಹಾಸವನ್ನು ಅರಿವುಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂತೆ. (ಗೊಮ್ಮಟನ ಮುಖಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಳೆಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕನ್ನಡಿಗನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಕ್ರಮೇಣ ಮೊನಾಲಿಸಾಳ ಮುಖಚರ್ಯೆ ಅರಿವುಗೊಂಡಿತು ಮತ್ತು ಹಾಗೇ ಇತಾಲಿಯನ್ - ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್‌ಗೆ ಗೊಮ್ಮಟನ ಮುಖಚರ್ಯೆಯೂ ಅವಗತವಾದೀತು.)

'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ' ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದ ಮಾತು ಹೇಳಿದೆ. ಕವಿ ಶ್ರೀವಿಜಯ ಮತ್ತು ರಾಜಾ ನೃಪತುಂಗರಿಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ರಚಿಸಿರುವ ಈ ಗ್ರಂಥವು, ತನ್ನ ಕಿರುಭಾಷೆಯ ಅಂಗೈನಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚಜಗತ್ತನ್ನು ಆವಾಹಿಸಿ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕನ್ನಡವೆಂಬ ನಿಸ್ಸೀಮೆಯ ಪ್ರತಿಜಗತ್ತನ್ನು ಹೇಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತದೆ. 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ' ದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಕಿರು ಕಂದಪದ್ಯವು ಅದನ್ನು ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ

ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. 'ಕಾವೇರಿಯಿಂದಂ-ಆ - ಗೋದಾವರಿವರಂ - ಇರ್ದ - ನಾಡು - ಅದು ಆ ಕನ್ನಡದೊಳ್ ಭಾವಿತಮಾದ ಜನಪದಂ'. ಈ ನಾಡು ಮತ್ತು ಜನಪದವು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭೌಗೋಲಿಕ ಘಟಕವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಅದು 'ಭಾವಿತ'ವಾದದ್ದು; 'ಕನ್ನಡ' ವೆಂಬುದರ ಒಳಗಡೆ - ಆ ಚಿಪ್ಪಿನ ಒಳಗೆ ಎನ್ನಿ - 'ಭಾವಿತ' ವಾದದ್ದು. ಅಂದರೆ, 'ಕನ್ನಡ' ವೆಂಬುದು ಒಂದು ಚಿತ್-ಜಗತ್ತು, ಒಂದು ಕಣಸು, ದರ್ಶನ; ಮೊದಲು ಚಿತ್ - ಜಗತ್ತಿನೊಳಗೆ ಮೈದಾಳಿದ್ದಾಗಿ ಅನಂತರ ನಿರ್ಮಿತಗೊಂಡಿದೆ. ಮತ್ತು ಇದು, 'ವಸುಧಾ-ವಲಯ-ವಿಲೀನ, ವಿಶದ-ವಿಷಯ-ವಿಶೇಷಂ'. ವಸುಧಾ (ಭೂಮಿ) ಎನ್ನುವುದು ಅನಂತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳಗಿನ ಒಂದು 'ವಲಯ' ಅಷ್ಟೇ; ಮತ್ತು 'ಕನ್ನಡ' ವೆಂಬ 'ವಿಷಯ' (ನಾಡು) ವು ಆ ವಸುಧಾವಲಯದಲ್ಲಿ 'ವಿಲೀನ' ವಾಗಿದೆ, ಸಮರಸವಾಗಿ ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿದೆ. ಹಾಗೆಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಇದು ಸ್ವಂತಿಕೆಯ ಚಹರೆಯಿಲ್ಲದೆ ವಸುಧೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತು ಸಿಗದಂತೆ ಮುಳುಗಿಹೋದದ್ದಲ್ಲ; ತನ್ನದೇ 'ವಿಶೇಷ' (ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ) ಇರುವ ನಾಡು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ - ಇದು 'ವಿಶದ' ವಾದದ್ದು; ವಸುಧೆ ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಷ್ಟೇ ವ್ಯಾಪಕವಾದದ್ದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇದು, 'ವಸುಧಾವಲಯ ವಿಲೀನ, ಇಲ್ಲಿ 'ವಸುಧಾವಲಯವಿಲೀನ' ಎಂಬುದರ ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು (ವಸುಧಾ ವಲಯವನ್ನು ತನ್ನೊಳಗೆ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂಥದು ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು) ಪರಿಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವಸುಧೆಯ ಒಳಗಿನ ಒಂದು ಕಿರುಬಿಂದುವಾಗಿದ್ದೂ ತನ್ನೊಳಗೆ ಆ ವಸುಧೆಯನ್ನೇ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ 'ಕನ್ನಡ' ದ ಇಂಥ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ವು ಕಂಡರಿಸಿಟ್ಟಿದೆ.

ಕನ್ನಡವು ವಸುಧಾವಲಯವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಪರಿಯನ್ನು 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ' ವು ಹೀಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದರೆ, ರಾಜಾ ನೃಪತುಂಗನು ತನ್ನ ದೊಡ್ಡ ಸಾವ್ವಾಜ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಕಿರು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದೊಳಗೆ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪರಿಯನ್ನು ನೃಪತುಂಗನದೇ ಆದ 'ಸಂಜಾನ ಶಾಸನ'ದ ಒಂದು ವೃತ್ತವು (ಪ.ಸಂ.೪೩) ಹೀಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ -

'ರಾಜಾತ್ಮಾ ಮನ ಏವ ತಸ್ಯ ಸಚಿವಃ ಸಾಮಂತಚಕ್ರಂ ಪುನಃ

ತನ್ನಿತ್ಯೇಂದ್ರಿಯವರ್ಗ ಏಷ ವಿಧಿವದ್ವಾಗಾದಯಸ್ಸೇವಕಾಃ

ದೇಹಸ್ಥಾನಮಧಿಷ್ಠಿತಃ ಸ್ವವಿಷಯಂ ಭೋಕ್ತುಂ ಸ್ವತಂತ್ರಃ ಕ್ಷಮಃ

ತಸ್ಮಿನ್ ಭೋಕ್ತರಿ ಸನ್ನಿಪಾತವಿವಶೇ ಸರ್ವೇಪಿ ನಶ್ಯಂತಿ ತೇ'

(ತನ್ನ ಆತ್ಮವೇ ರಾಜ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸೇ ಮಂತ್ರಿ, ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೇ ಸಾಮಂತವರ್ಗ, ತನ್ನ ಮಾತು ಮುಂತಾದವೇ ಸೇವಕರು - ಹೀಗೆ ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲೇ

ದೇಶವನ್ನು ಅಧಿಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಹನಾಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆದಿರುತ್ತಾನೆ; ಹೀಗಿದ್ದಾಗ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ರೋಗಸನ್ನಿಪಾತಗಳು ಸಮಸ್ತವೂ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.)

ಜಗತ್ತಿಗೆ ತಾನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಜಗತ್ತನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಚೋದ್ಯದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು, ವ್ಯವಸಾಯಗಾರನಾಗಿ ನಾನು ನಿತ್ಯವೂ ಕಣ್ಣೆದುರೇ ಕಾಣುತ್ತೇನೆ. ನೆಲದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟುಕೊಂಡ ಬೀಜವು ಅಲ್ಲೇ ಮೊಗ್ಗು ಮೊಗ್ಗುವಡೆದು ಮುನ್ನೂಕಿಕೊಂಡು ಕ್ರಮೇಣ ಬೃಹದಾಕಾರದ ಮರವಾಗಿ ಉಪಬೃಂಹಿತವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ, ಬಾನನ್ನು ತುಂಬುತ್ತದೆ; ಅನಂತರ ತನ್ನ ಬೃಹತ್ತನ್ನು ಕಿರುಬೀಜವೊಂದರಲ್ಲಿ ಮರಳಿ ಆಕುಂಚನಗೊಳಿಸಿ ಸಂಗೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡ ನಾಡು ಎಂಬ ಭಾಷಾಸಮುದಾಯವು ಏಕಘಟಕ ಭೌಗೋಳಿಕ ರಾಜ್ಯವೂ ಆಗಿದ್ದು ೯ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೊಮ್ಮೆ, ಕೆಲವು ಕಾಲ ಮಾತ್ರ. ಮತ್ತೆ ಅದು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕಂಡದ್ದು ನಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲೇ; ೧೯೫೬ರಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭಾಷಾರಾಜ್ಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣವಾದಾಗ. ಹಾಗಾದರೂ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ವು ಹರಳುಗಟ್ಟಿಸಿಟ್ಟ ಕನ್ನಡ ಭಾವರಾಜ್ಯವು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಮಿಕ್ಕು ಮುಕ್ಕಾಗದೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ತಾಳಿ ಬಾಳಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ.

ಅನಂತರದ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯು (ದುರ್ಗಸಿಂಹ; ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೩೦) 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ವನ್ನು 'ಕನ್ನಡಿಯುಂ ಕೈದೀವಿಗೈಯುಂ' ಅಂತ ಹೊಗಳಿದ. ಇದು ಬಹು ಮಾರ್ಮಿಕವಾದ ರೂಪಕ. 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ'ವು ವಸುಧಾ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ಅದರಲ್ಲಿನ ಕನ್ನಡದ ಸ್ವಂತಿಕೆಯ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೇ ಕಾಣಿಸುವ ಕನ್ನಡಿ; ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ನವೋದನವ ಜಾಯಮಾನ - ಸೃಜನಶೀಲತೆಯ 'ಕನ್ನಡದರ್ಶನ' ದ ಕೈದೀವಿಗೈ.

ಈ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವಿಡೀ ಕನ್ನಡಿಗರು ಕನ್ನಡ ರಾಜ್ಯ ಏಕೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ಹೋರಾಡಿದ್ದರು. ಆಗ ರಚಿತವಾದ 'ಉದಯವಾಗಲಿ ನಮ್ಮ ಚೆಲುವ ಕನ್ನಡ ನಾಡು' ಎಂಬ ಹಾಡು ಕನ್ನಡದ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ೧೯೫೬ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣವಾದ ದಿನ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಹಾಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭಾಂತ ಹಾಡುಗಾರ ಪಿ. ಕಾಳಿಂಗರಾಯರು, 'ಉದಯವಾಗಲಿ' ಎಂದಿದ್ದುದನ್ನು ಕೊಂಚ ಬದಲಿಸಿ, 'ಉದಯವಾಗಿದೆ ನಮ್ಮ ಚೆಲುವ ಕನ್ನಡ ನಾಡು' ಅಂತ ಹಾಡಿದರಂತೆ. ಆಗ, ಕನ್ನಡದ ಮಹತ್ವದ ಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕೊಂಚ ಅಸಮಾಧಾನದಿಂದ, 'ಹಾಂಗೆ ಬದಲಿಸಬಾರದಪಾ' ಅಂದರಂತೆ. ಕವಿಯ ಮಾತು

ಸಂಗೀತಗಾರನಿಗೆ ತಟ್ಟನೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥವೆಂದರೆ - 'ಕನ್ನಡದರ್ಶನ' ಅಥವಾ 'ಭಾವಕನ್ನಡ' ವೆಂಬುದು ಪ್ರಾಯಃ ಯಾವತ್ತೂ ಉದಯವಾಗದ, ಆದರೆ ಯಾವದ್ದು ವಿಷ್ಯವೂ ಅದರ ಪೂರ್ಣೋದಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಸಹೊಸ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಲೇ ಹೋಗಲು ಸವಾಲುಹಾಕಿ ಭಲ ಹುಟ್ಟಿಸುವ - ಮುಂಗೈಲಿದ್ದು ಅಂಗೈಗೆ ಬಾರದ - ಕನ್ನಡ ಜನಪದಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಬೆಳಕುಬೀರಿ ಮುಂದುಮುಂದಕ್ಕೆ ನಡೆಸುವ ಮಾಯದ ಕೈದೀವಿಗೈ.

ಯಾಕೆ ಇದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದರೆ, ಮೂಲನಿಷ್ಠಾವಾದ (ಫಂಡಮೆಂಟಲಿಸ್ಟ್) ವು ಗೂಡುಗಟ್ಟಬಹುದಾದ ಕೊಂಬೆಯೂ ಇದೇ. ಕನ್ನಡದ ಸ್ವರ್ಣಯುಗವೊಂದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಇತ್ತು ಅಂತ ಭ್ರಾಂತಿಗೊಂಡಿರುವವನು ತನ್ನ ಭ್ರಮೆಯ ಆ ಪ್ರಾಚೀನ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮರಳಿಕೊಳ್ಳಲು ತವಕಿಸುತ್ತಾನೆ, ಮೂಲನಿಷ್ಠನಾಗುತ್ತಾನೆ. ನನಗೆ ಅಂಥ ಭ್ರಾಂತಿ ಇಲ್ಲವೆ ಇಲ್ಲ. ಪೂರ್ವದ ಕನ್ನಡದ ಭವವು ಈಗಿನಷ್ಟೇ, ಅಥವಾ ಬಹುಶಃ ಈಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಲುಷಿತವಾದ್ದಿರಬೇಕು, ದುಷ್ಟವಾದ್ದಿರಬೇಕು ಅಂತ ನನ್ನ ಊಹೆ. ಆದರೆ ಪೂರ್ವದ ಯುಗಯುಗಗಳ ಭಾವಕನ್ನಡ - ಸ್ಮೃತಿಕನ್ನಡವು ಇವತ್ತಿಗೂ ನನಗೆ ಸಂಜೀವನಿಯಿರಬಹುದಾದ ಗಣಿ; ಅಗೆದಗೆದು ಅದನ್ನು ಶೋಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ, ಹವಣಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾನು ಇವತ್ತಿನ ನಮ್ಮ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹುಯ್ಯಲಿಡುತ್ತಿರುವ ಜಾಗತೀಕರಣ - ಜಗತ್ಗ್ರಾಮ ಜಾಹೀರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆ. ಜಗತ್ತು ಎನ್ನುವ ಈ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಹು ಸಲೀಸಾಗಿ ಉಗ್ಗಡಿಸುತ್ತೇನಲ್ಲ? ಬೇರೆ ಬೇಡ, ಈ ಭೂಜಗತ್ತನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಅದು ಯಾವುದು? ಎಲ್ಲಿದೆ? ಭೂಗೋಲ ಭೂಭಾಗ ನಕಾಶೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತು. ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಹೊರಟು ಹಲವಾರು ದೇಶಗಳ ರಾಜಧಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಕ್ಕಾಂ ಮಾಡಿ ತಂಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಿವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಸುತ್ತುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥವರಿಗೂ ಜಗತ್ತು ಎನ್ನುವ ಆ ಸಮಸ್ತವೂ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವರ ಐದಾರಡಿ ಗಾತ್ರದ ದೇಹಪಂಜರದ ಒಳಗೇನೇ. ಅಂಥ ಚಾರಣಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಿಗೂ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಜಗತ್ತೆಂದರೆ - ಅವರ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ-ಮನಸ್ಸು-ಬುದ್ಧಿಗಳು ಏನೇನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅವರ ಗಾತ್ರ ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಇಡಿಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತವೋ ಅಂಥ ಚಿತ್ರಗಳು-ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಮಾತ್ರವೇ. ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರ-ಗ್ರಹ-ನಕ್ಷತ್ರ ಸ್ಥಗಿತ ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವಮಂಡಲವೂ ಚಿತ್ರಗತ ಚಿತ್ರವಷ್ಟೇ. ತನ್ನೊಳಗೆ ಅಡಸಿ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗಿನದೇನುಂಟು ನಮಗೆ?

ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಮುಳುಮುಳುಗಿ ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ನರಿಯು, 'ಹೋ,

ಜಗತ್ತು ಮುಳುಗುತ್ತಿದೆ' ಅಂತ ಅರಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಅದನ್ನೊಂದು ಪರಿಹಾಸದ ಕಥೆಯಾಗಿ ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಪರಿಹಾಸವ್ಯಾತಕ್ಕೆ? ಅದೇ ವಾಸ್ತವ. ಜಗತ್ತು ಇರುವುದು ನಮ್ಮ ಒಳಗೇ ಮತ್ತು ನಾವು ಮುಳುಗಿದರೆ ಆ ನಮ್ಮ ಜಗತ್ತು ಮುಳುಗಿದಂತೇ ಅಲ್ಲವೆ? 'ಅಲ್ಲ, ಜಗತ್ತು ನಮ್ಮ ಹೊರಗೆ ಅಚಿಗಿರುವಂಥದು' ಅಂತ ಯಾರಾದರೂ ವಾದಿಸುವುದಾದರೆ, 'ಹಾಗೆನ್ನುವ ಆ ನಂಬಿಕೆ ಕೂಡಾ ನಿಮ್ಮ ಒಳಗಿನದು, ಹೊರಗೆ ಇರುವಂಥದಲ್ಲ' ಅನ್ನುತ್ತೇನೆ ನಾನು.

ಜಾಗತೀಕರಣವೆಂಬ ಇವತ್ತಿನ ನಮ್ಮ ಸಂಭ್ರಮಣವನ್ನು ಕಂಡು ಯಾಕೆ ನನಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಯಾಕೆ ಜುಗುಪ್ಸೆ-ಭೀತಿಗಳಿಂದ ಮೈ ನಡುಗುತ್ತದೆ – ಅಂತ ಯೋಚಿಸುತ್ತೇನೆ. 'ಜಾಗತೀಕರಣ' ದ ನಿರ್ಭಿನ್ನ ಪ್ರತಿಮುಖವಾಗಿರುವ 'ಸ್ಥಳೀಕರಣ'ವನ್ನು ಮರೆತು ಅಥವಾ ಅವಗಣಿಸಿ ಅದೊಂದನ್ನೇ ವಿಜೃಂಭಿಸುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ – ಈ ಜಾಗತೀಕರಣವೆಂಬುದು ಪರರನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ನಭೆ ಕಮಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂಬ ಅಸಹ್ಯ ಅಮಾನುಷ ವಾಣಿಜ್ಯ ಶೋಷಣೆಯ ಘೋರ ದುಸ್ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಹೊಸ ಹೆಸರು ಎಂಬುದರ ಅರಿವಾಗಿ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ, ಅಪಾರ ಭಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ನಮಸ್ಕಾರ.

ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೆಗ್ಗೋಡು, ಸಾಗರ, ಕರ್ನಾಟಕ ೫೭೭ ೪೧೭
ಹೊಸ ಪ್ರಕಟಣೆ

ಸಂಗೀತ ಸಂವಾದ

ಭಾಸ್ಕರ ಚಂದಾವರ್ಕರ್ / ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ: ವೈದೇಹಿ

ಭಾರತದ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಭಾಸ್ಕರ ಚಂದಾವರ್ಕರ್ ಅವರು ಈಗ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಹೆಗ್ಗೋಡಿನಲ್ಲಿ – ನೀನಾಸಮ್ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ – ಐದು ದಿನಗಳ ಒಂದು ಸಂಗೀತ ರಸಗ್ರಹಣ ಶಿಬಿರವೊಂದನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಮುದ್ರಿಸಿ ಅದರ ಸಂಪಾದಿತ ಲಿಪ್ಯಂತರವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪುಸ್ತಕ ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂಗೀತ ಮಾಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಶೇಷತಜ್ಞರು ಮತ್ತು ಆಸಕ್ತರು – ಇಬ್ಬರೂ ಓದಬಹುದಾದಂತೆ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಕೃತಿ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಲಾತ್ಮಕ ವಿವರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದು ಸರಳವಾದ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ. **ಬೆಲೆ: ರೂ. ೧೦೦**

ಪರಿಸರವಾದ: ಹಿನ್ನೋಟ-ಮುನ್ನೋಟ

ರಾಮಚಂದ್ರ ಗುಹಾ

ಅನುವಾದ: ಜಶವಂತ ಜಾಧವ

ಇದು ರಾಮಚಂದ್ರ ಗುಹಾ ಅವರು ೧೯೯೯ರ ಫೆಬ್ರವರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ನೀನಾಸಮ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಅನುವಾದ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಬಹುಮುಖ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಗುಹಾ ಜನಿಸಿದ್ದು ಡೆಹಲಿಯಲ್ಲೇ; ಉಚ್ಚ ವ್ಯಾಸಂಗ ನಡೆಸಿದ್ದು ದೆಹಲಿ ಹಾಗೂ ಕಲಕತ್ತಾಗಳಲ್ಲಿ. ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಬಂಧವೊಂದರ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವರಲ್ಲಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಮೂಡಿದ ಪರಿಸರವಾದದ ಬಗೆಗಿನ ಆಸಕ್ತಿ ಮುಂದೆ ದೊಡ್ಡ ಕಾಳಜಿಯಿಂದಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. 'ದಿಸ್ ಫಿಷರ್‌ಡ್ ಲ್ಯಾಂಡ್', 'ನೇಚರ್, ಕಲ್ಚರ್ ಲ್ಯಾಂಡ್' ಇಂಪೀರಿಯಲಿಸಂ' ನಂತಹ ಮೂಲಿಕ ಕೃತಿಗಳ ಲೇಖಕ/ಸಹಲೇಖಕ / ಸಂಪಾದಕರಾದ ಗುಹಾ ಅವರ ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೃತಿ ಖ್ಯಾತ ಮಾನವ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ವೆರಿಯರ್ ಎಲ್‌ವಿನ್‌ನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ 'ಸ್ಯಾವೇಜಿಂಗ್ ದಿ ಸಿವಿಲ್ಯೆಸ್ಡ್'. ಕ್ರಿಕೆಟ್‌ನ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಕೆಲವು ಅಪರೂಪದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಗುಹಾ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಿಸರವಾದ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡದ್ದು ಎಂದಿನಿಂದ?

ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಹಲವರು ಹಲವು ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸುವುದುಂಟು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಹಿಮಾಲಯದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಶಿವ್ನಾ ಪಟ್ಟಣದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಬೀದಿಬದಿಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿನ ಬರಹವೊಂದು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯವರು ಪ್ರಚಾರದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೊಂದು ಬರೆಸಿದ್ದ ಆ ಹೇಳಿಕೆ ಸಾರುತ್ತಿತ್ತು: 'ಕೆಹತೆ ಹೈ ವೇದ ಪುರಾಣ್, ಬಿನಾ ವ್ಯಕ್ತೆ ಕೆ ನಹೀ ಕಲ್ಯಾಣ್' (ಹೇಳುತ್ತವೆ ವೇದ ಪುರಾಣ, ವ್ಯಕ್ತೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ ಕಲ್ಯಾಣ). ಅಂದರೆ, ಈ ಘೋಷಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಪರಿಸರವಾದ ವೇದಪುರಾಣಗಳಿಂದಲೇ

ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡದ್ದು ಎಂದಾಯಿತು.

ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಹಿಂದುತ್ವವಾದಿಗಳೂ ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಅವರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ತನ್ನ ಅಂತರ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಪರಿಸರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂಥದು. ಆದರೆ ಅವರ ದುರಾದ್ಯಷ್ಟವೆಂದರೆ, ಜಗತ್ತಿನ ಬೇರೆ ಜನಾಂಗಗಳವರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಂಥದೆ ಹೆಮ್ಮೆಯ ನುಡಿಗಳನ್ನಾಡಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ದೇವರು ಮಾನವನಿಗೆ ಈ ಜಗತ್‌ಸರ್ವವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದಾನೆಂದೂ, ಆ ಕಾರಣ ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಪಕ್ಷಿವೃಕ್ಷ ಸಕಲವನ್ನು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ಕಾದು ಪೋಷಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳುವ ಬೈಬಲ್‌ನ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಕ್ರೈಸ್ತರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಪರಿಸರ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವುಂಟು. ಇನ್ನು ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಾದರೆ, ಬುದ್ಧನ ಜೀವನದ ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ನಡೆದದ್ದೆಲ್ಲ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಡಿಲಿನಲ್ಲಿಯೆ. ಆತ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಶಾಲ ವೃಕ್ಷಗಳ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ, ಜ್ಞಾನ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಬೋಧಿ ವೃಕ್ಷದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ. ಜೊತೆಗೆ, ಆತನ ಒಟ್ಟೂ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಹಾಗೂ ಮಾನವೇತರರ ಸಮರಸಸಂಬಂಧವು ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶವೊಂದಾಗಿತ್ತು. ಮಾನವ ಆತ್ಮರತನಾಗದೆ ತನ್ನ ಹಿತ ಹಾಗೂ ಪರರ ಹಿತದ ನಡುವಿನ ಮೂಲಭೂತ ಕೊಂಡಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು, ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೊಣೆಯರಿತು ಬಾಳಬೇಕೆಂಬುದು ಬುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಮಧ್ಯಮ ಮಾರ್ಗದ ಸಾರವಾಗಿತ್ತು.

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಪರಿಸರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಯಾವುದೆ ಒಂದು ಧರ್ಮದ ಸ್ವತ್ತಲ್ಲ, ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯ ಬಳುವಳಿಯಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಸತ್ಯ ಮೇಲ್ಮೋಟಕೆಯೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಇದೇ ಮಾತು ಬೇರೆಬೇರೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಪ್ರಾಚೀನ ಹಾಗೂ ಅಭಿಜಾತ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಿತ್ರ ಮಾಧವ ಗಾಡಗೀಳ ನನಗೊಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಪುರಾತನ ಭಾರತದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತ್ಯಕಾರರಲ್ಲೊಬ್ಬನಾದ ಕಾಳಿದಾಸನ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ಪರಿಸರ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟಗಳು, ನದಿಗಳು, ಕಾಡುಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ವಲಸೆ ಕ್ರಮಗಳು ಆತನ ಕೃತಿಗಳ ಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿ ನಿಂತಿವೆ. ಇಂಥದೆ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ತಮಿಳು ಭಾಷೆಯ ಸಂಘಂ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಹ ದಟ್ಟವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಮೊದಲೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತೆ, ಈ ಸಾಧನೆ ಭಾರತದ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೆಯೆ ಅನನ್ಯವಾದುದೇನಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಪ್ರಾಚೀನ ರೋಮನ್ ಕವಿ ವರ್ಜಿಲ್ ನಿಸರ್ಗದ ಬಗ್ಗೆ, ಅದರಲ್ಲೂ

ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಭೂದೃಶ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಭಾವತೀವ್ರತೆಯ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆತನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಏಕಮೇವನಾಗಿಯೂ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿಯೂ ಚಿತ್ರಿತನಾಗದೆ ಆತ ಹಾಗೂ ಆತನ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳೂ ಮನೆಮಠಗಳೂ ನದಿ-ಗುಡ್ಡ-ಕಣಿವೆಗಳ ಮಡಿಲಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ವರ್ಣಿತಗೊಂಡಿದ್ದು ಇದು ಪ್ರಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಮನುಷ್ಯನು ನಡುವಿನ ಸಮರಸ ಜೀವನದ ದ್ಯೋತಕವೆಂಬಂತಿದೆ.

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ವಿಭಿನ್ನ ಧರ್ಮಗಳೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳೂ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳೂ ಪರಿಸರದ ಬಗ್ಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವೂ ವಿವೇಕಯುತವೂ ಆದ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿವೆ; ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಸಂಖ್ಯ ಅಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅವುಗಳ ಅಗಣಿತ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ, ಅವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಹೆಣೆಯುವ ಏಕತಾಸೂತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾದ ಅರಿವನ್ನೂ ಆದರವನ್ನೂ ತೋರಿವೆ.

ಆದರೆ, ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ಇವುಗಳ್ಯಾವುದನ್ನೂ ಪರಿಸರವಾದದ ಪ್ರಕಟನೆಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗದು; ಪರಿಸರ ಚಳವಳಿಯ ಚಾಲಕ ಘಟ್ಟಗಳೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗದು. ಕಾರಣವಿಷ್ಟು: ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಸರವಾದಿ ಆಂದೋಲನವೆನ್ನುವುದು ಕವಿಗಳ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧಿತವಾದ ಕಲಾತ್ಮಕವೊ ಧ್ಯಾನಾತ್ಮಕವೊ ಆದ ಹೇಳಿಕೆಗಳೊ ಅಥವಾ ಕಾಣ್ಯಗಳೊ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ, ಅದು ಪ್ರಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಮಾನವಕುಲದ ನಡುವಣ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟೊಂದು ಉದ್ಭವವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಂಥದು; ತದನಂತರ, ಆ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಲೆಂದು ಸಾಮುದಾಯಿಕವೂ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವೂ ಆದಂಥ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವಂಥದು.

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಾಗ 'ಪರಿಸರವಾದ' ದ ಹುಟ್ಟು ತೀರಾ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ನಮಗೆ ತುಂಬ ಹತ್ತಿರದ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಆದುದು ಎನ್ನುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಪರಿಸರವಾದವು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಅತಿರೇಕಗಳ ವಿರುದ್ಧ ರೂಪುಗೊಂಡ ಒಂದು ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದನ; ಈ ಪ್ರತಿರೋಧ ಮೊದಲು ಯುರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿತು; ನಂತರ, ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಏಷಿಯಾ, ಆಫ್ರಿಕಾ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣ ಅಮೆರಿಕಾಗಳಲ್ಲಿ ಪಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಅದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು.

ಔದ್ಯಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯು ಪ್ರಕೃತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದ ಅಭೂತಪೂರ್ವವೂ ನಾಟಕೀಯವೂ ಆದ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಗುರುತಿಸಬಹುದು:

ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಐರೋಪ್ಯ ನಾಗರಿಕತೆ ಹೊಚ್ಚಹೊಸ ಶಕ್ತಿಮೂಲಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಈ ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯುತ್ತು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದವು. ಇವು ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಮಾನವನ ಸಂಬಂಧದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟವು. ಒಂದೆಡೆ, ಇಂಥ ಅಗಾಧ ಶಕ್ತಿಮೂಲಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಡೆಯುವ ಆಧುನಿಕ ಉತ್ಪಾದನಾ ವಿಧಾನಗಳು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಬಳಕೆಯ ವೇಗವನ್ನು ಹಾಗೂ ಗಾತ್ರವನ್ನು ಊಹಾತೀತವಾಗಿ ವರ್ಧಿಸಿಬಿಟ್ಟವು. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ, ಇದೆ ಶಕ್ತಿಮೂಲಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಸೀಮ ಚಾಲನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ (ಉಗ್ರಿಯಂತ್ರವನ್ನಾಧರಿಸಿದ) ಹಡಗು, ರೈಲುಗಳು ಹಾಗೂ (ಕೆಲಕಾಲದ ನಂತರ ಬಂದ) ವಿಮಾನದಂತಹ ಆಧುನಿಕ ಸಾಗಾಣಿಕೆಯ ಸಾಧನಗಳು ಮತ್ತು ದೂರವಾಣಿಯಂತಹ ಸಂಪರ್ಕಸಾಧನಗಳು (ಐರೋಪ್ಯ) ಮಾನವನ ಭೌತಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಎಣಿಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಬೆಳೆಸಿಕೊಟ್ಟವು; ಆತ ಹಿಂದೆಂದೂ ಹೋಗಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿರದಿದ್ದಂಥ ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲೆಮೂಲೆಗಳಿಗೆ ಈಗ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯ ನಿಸರ್ಗ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಾಚಿಕೊಂಡು ತಂದು, ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಭೋಗವಸ್ತುಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವು.

ಈ ಇಡೀ ಯುಗ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೃಹದಾಕಾರದ ಯುಗವಾಗಿತ್ತು; ಮಾನವ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಅಗತ್ಯ-ಆಸೆಗಳಿಗಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನದ ಗಾತ್ರ ಬೃಹತ್ತಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು; ಆತ ಕಟ್ಟುವ ಹಡಗುಗಳ ಗಾತ್ರ ಬೃಹತ್ತಾಗತೊಡಗಿತು; ಮೊದಲಿನ ಗುಡಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಈಗ ಬೃಹದಾಕಾರದ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಾಗತೊಡಗಿದವು; ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಹೊಂಡಗಳು ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದ ಕಂದಕಗಳಾದವು.

ಇವೆಲ್ಲವೂ — ಆಧುನಿಕ ಉತ್ಪಾದನಾ ವಿಧಾನಗಳು, ಆಧುನಿಕ ಇಂಧನ ಮೂಲಗಳು ಹಾಗೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ನಡೆದ ಆರ್ಥಿಕ-ವಾಣಿಜ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆ ಗಳು — ಸೇರಿ ಪರಿಸರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅವನತಿಯ ವೇಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಂದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ತ್ವರಿತಗೊಳಿಸಿದವು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ೧೯ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯನಾಶ, ಪ್ರಾಣಿ-ಸಸ್ಯ-ಪ್ರಭೇದಗಳ ನಾಶ, ನೀರು-ಗಾಳಿಯ ಮಲಿನೀಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ರಕ್ಕಸ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡವು. ಜೊತೆಜೊತೆಯಾಗಿ, ೧೯ನೇ ಶತಮಾನದ ಯುರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಅಗಾಧವಾಗಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಜನರಾಶಿಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ; ಆದರೆ ರೋಗರುಜಿನ, ಕ್ಷಾಮಡಾವರ, ಪ್ರವಾಹಗಳಂತಹ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಆಕಸ್ಮಿಕಗಳು ಆ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣ ದಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದವು. ಈಗ ಮಾತ್ರ ಆಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ-ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಧ್ಯವಾದ

ಹೊಸ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಕ್ರಮಗಳು ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ವಿಧಾನಗಳು ಮಾನವ ಸಮೂಹದ ಗಾತ್ರವನ್ನು ಅನುಹತ ವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಟ್ಟವು.

ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಘಟಿಸಿದ ಇಂಥ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಒಂದೇ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವರ್ಣಿಸುವುದಾದಲ್ಲಿ 'ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಕಬಳಿಸುವ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ತ್ಯಾಜ್ಯರಾಶಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು' ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಬಹುಬೇಗನೆ ಬರಿವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು, ಪ್ರಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಮಾನವರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಟಾಗತೊಡಗಿತು. ಇದರ ಮೊದಲು ಇಂಥ ನಿಸರ್ಗನಷ್ಟ ನಡೆದಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಂತಹ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು ಯಾವತ್ತೂ ಸ್ಥಳೀಯ ವಾಗಿದ್ದವು, ತತ್ಕಾರಣ ಸೀಮಿತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯವಾಗಿದ್ದವು. ಹಿಂದೆಯೂ ಮಾನವ ಇಡಿಯಿಡೀ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ಕಡಿದಿದ್ದ, ಇಡಿಯಿಡೀ ಪ್ರಾಣಿಜಾತಿಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿದ್ದ. ಆದರೆ ಇಂಥ ಕೃತ್ಯಗಳು ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅವುಗಳ ಒಟ್ಟೂ ಪರಿಣಾಮ ಕಾಲ ಹಾಗೂ ದೇಶಗಳೆರಡರ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಅಲ್ಪವಾಗಿತ್ತು. ನೆಲಸಮಗೊಂಡ ಕಾಡುಗಳು ಮತ್ತೆ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಚಿಗುರುತ್ತಿದ್ದವು, ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಮ್ಮ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ, ೧೯ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜಗತ್ತು ನಡೆಸಿದ ಪ್ರಕೃತಿಧ್ವಂಸವು ಅಪರಿಮಿತ ಭೌಗೋಳಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯದೂ ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನುಳ್ಳದ್ದೂ ಹಾಗೂ ಅತ್ಯಧಿಕ ವೇಗದ್ದೂ ಆಗಿದ್ದಿತು.

ಇಂಥ ವಿನಾಶದ ವೈಪರೀತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾನವನಿಗೆ ಹೊಸದೊಂದು ಅರಿವು ಮೂಡತೊಡಗಿತು; ಇಡೀ ಮಾನವ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಹಿಂದೆಂದೂ ಕಾಣದಿದ್ದಂತಹ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೆ ದೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದೆಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬೆಳೆಯಿತು.

ಆಧುನಿಕ ಮಾನವನ ಇಂಥ ಆತ್ಮಹತ್ಯಾತ್ಮಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ದನಿಯಿತ್ತಿದವರಲ್ಲಿ ಬರಹಗಾರರಾದ ವಿಲಿಯಮ್ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್, ಮಾರಿಸ್, ಚಾನ್ ರಸ್ಸಿನ್, ಕಾರ್ಪೆಂಟರ್, ಥೋರೋ ಮೊದಲಿಗರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂಥವರ ಸರಿಸಮ ನಾಗಿಯೂ ಸಮಕಾಲೀನನಾಗಿಯೂ ಬಂದ ಅಮೆರಿಕಾದ ಚಾನ್ ಮ್ಯೂರನ ಕತೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. 'ಪ್ರಕೃತಿಯ ನನ್ನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ' ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದ ಮ್ಯೂರ್ ಥೋರೋನ ಕಟ್ಟು ಶಿಷ್ಯನಾಗಿದ್ದ. ಆತ, ಕೇವಲ ಕುತೂಹಲ ದಿಂದೊಮ್ಮೆ, ಅಮೆರಿಕೆಯ ಸಂಯುಕ್ತ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಆಧುನಿಕ

ನಾಗರಿಕತೆಯು ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ಕಾಣಲೆಂದು ತನ್ನ ಪ್ರಥಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ಸಾಗಿದ ಹಾದಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತ ಆ ದೇಶದ ಪೂರ್ವತೀರದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮತೀರದವರೆಗೂ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡ. ಅರ್ಥಾತ್, ಅಮೆರಿಕಾವು ಆಧುನಿಕತೆಯ ತೆಕ್ಕಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳಲ್ಲೇ ಆತ ತನ್ನ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನೂರುತ್ತಾ ಬಂದ. ಹೀಗೆ ಸಂದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಪ್ರಕೃತಿನಾಶ ಆತನಲ್ಲಿ ಸಖೇದಾಘಾತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ತಾನು ಯಾರನ್ನು ಪೂಜ್ಯ ಪೂರ್ವಿಕರು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದನೋ ಅವರು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಪುಂಡರ ಹಾಗೆ ಲೂಟಿಗೈದಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ಸತ್ಯ ಅಡಿಯಡಿಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಆತ ನಿಸರ್ಗನಿಷ್ಠನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನಾದ. ಆ ನಂತರ ಆತ ಪರಿಸರ ಚಳವಳಿಯ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ನೇತಾರರಲ್ಲೊಬ್ಬನಾದ.

ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ತರದಲ್ಲಿ, ಪರಿಸರ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಯುರೋಪಿನಲ್ಲಿ ೧೯ನೆ ಶತಮಾನದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡ ಮೂರು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆಯಾಗಿಯೂ ನೋಡಬಹುದು. ಪ್ರಜಾತಾಂತ್ರಿಕವಾದವು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೂ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕು ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವ ಆಶಯದ ಚಳವಳಿಯಾಗಿತ್ತು; ಸಮಾಜವಾದವು ಸಂಪತ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆಗಾಗಿ ಒತ್ತಾಯಿಸಿತು; ಸ್ತ್ರೀವಾದವು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹಾಗೂ ಪುರುಷರ ನಡುವಿನ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಭೇದಭಾವಗಳನ್ನು ತೊಡೆಯಲೆತ್ತಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರೂ ಚಳವಳಿಗಳು ಮಾನವ ಸಮುದಾಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಇವುಗಳ ತಾರ್ಕಿಕ ಹಾಗೂ ತಾತ್ವಿಕ ಮುಂದುವರಿಕೆಯೆಂಬಂತೆ ಮೂಡಿಬಂದ ಪರಿಸರವಾದವು ಮನುಷ್ಯರಿಗಿರುವಂತೆಯೇ ನಿಸರ್ಗಕ್ಕೂ ಮಾನವೇತರ ಜೀವರೂಪಗಳಿಗೂ ಅವುಗಳದೇ ಆದ ಘನತೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುತ್ತದೆಯೆನ್ನುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿತು.

ಇದಿಷ್ಟು ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಪರಿಸರ ಚಳವಳಿಯು ಬೆಳೆದುಬಂದ ಬಗೆಯ ಒಂದು ಸ್ಥೂಲನೋಟವಾಯಿತು. ಈಗ, ನಮ್ಮದೆ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಮರಳಿಬರುವುದಾದರೆ - ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈ ಚಳವಳಿಯು ರೂಪುಗೊಂಡ ರೀತಿ ಯಾವುದು ?

ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸರ ಚಳವಳಿಯು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡದ್ದು ೨೦ನೆ ಶತಮಾನದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮವು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ಭವಿಷ್ಯದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಚರ್ಚೆಯೂ ಆ ಆಂದೋಲನದ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದೊಂದು

ಭಾಗವಾಗಿದ್ದಿತು. ದೇಶದ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ರೂಪಿಸುವಾಗ ಪಶ್ಚಿಮದ ಮಾದರಿಯನ್ನು, ಅಂದರೆ ಏಕೋಮುಖಿ ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕೆ ಅಥವಾ ಅಂಥದೊಂದು ಮಾರ್ಗದ ಮುಖಾಂತರ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೂ ಸ್ವತಃ ತನ್ನನ್ನೂ ವಿನಾಶದಂಚಿಗೆ ತಲುಪಿಸಿದ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯೇ ಆದ ಪರ್ಯಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕ್ರಮವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆ ಎನ್ನುವುದು ಈ ಚರ್ಚೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಒಂದೆಡೆ ಭಾರತ ತನ್ನ ಪ್ರಸಕ್ತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯನಿವಾರ್ಯವೆಂಬ ಅರಿವಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಇಂಥ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಪಶ್ಚಿಮದ ಮಾದರಿಯೊಂದೆ ಯೋಗ್ಯವೆನ್ನುವುದು ತೀರಾ ತಪ್ಪು ಎನ್ನುವ ತಿಳುವಳಿಕೆಯೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ, ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಮಾರ್ಗದ ಒಟ್ಟೂ ಪರಿಣಾಮವೇನಾಗಬಹುದೆಂಬುದರ ಜ್ವಲಂತ ನಿದರ್ಶನಗಳ ಕಠೋರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪಾಠವೂ ಭಾರತದ ಎದುರಿನಲ್ಲಿತ್ತು.

ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಆಯ್ಕೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಂದರ ಆ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಮೋ. ಕ. ಗಾಂಧಿ ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದರು: ಭಾರತವು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಮಾದರಿಯ ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಗುವಂಥ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ದೇವರೆ ತಪ್ಪಿಸಲಿ. ಒಂದೇ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ದ್ವೀಪ ರಾಜ್ಯ (ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್)ದ ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಾಹವೇ ಇಂದು ಇಡಿ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸಂಕೋಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿಟ್ಟಿದೆ. ಇನ್ನು ಮುನ್ನೂರು ಮಿಲಿಯ ಜನಗಳ ದೇಶವೊಂದು ಅಂಥದೇ ಆರ್ಥಿಕ ಶೋಷಣೆಗೆ ಕೈಹಾಕುವುದಾದಲ್ಲಿ ಅದು ಮಿಡತೆಗಳ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಡಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ಜಗಿದು ಉಗಿದೀತು ('ಯಂಗ್ ಇಂಡಿಯಾ' ಪತ್ರಿಕೆ, ೨೦ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೨೮).

ಬೇರೆ, ಹೆಚ್ಚು ಸಮಕಾಲೀನ ಒತ್ತಡದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾಗಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಗಾಂಧಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಪರಿಸರ ಸಂಬಂಧಿ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಓರ್ವ ಮಹಾನ್ ದಾರ್ಶನಿಕನಾಗಿ ಅವರು ಅಂತಃಸ್ಫುರಣೆಯ ಮುಖಾಂತರವೆ, ಆಧುನಿಕ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ನಾಗರಿಕತೆಯು ನಿಸರ್ಗವನ್ನು ಇನ್ನಿಲ್ಲದಂತೆ ಲೂಟಿಗೈಯುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಮ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಅವರ ಕೆಲವು ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಅವರ ಭಾವಮೂಲದ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ವೈಚಾರಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅಂಥವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಪ್ರಮುಖರು ಜೆ.ಸಿ. ಕುಮಾರಪ್ಪ ಹಾಗೂ ಮೀರಾ ಬೆನ್.

ಕ್ರೈಸ್ತ ಕುಟುಂಬವೊಂದರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಕುಮಾರಪ್ಪ ಅತ್ಯುಚ್ಚ ಆಧುನಿಕ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದವರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಗಾಂಧಿ ಪರಿಚಯ ಅವರಲ್ಲಿ ಆಮೂಲಾಗ್ರ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತಂದಿತು. ಮುಂದೆ ಅವರು ಭಾರತದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ

ಸಾಧುವೂ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಮಾದರಿಗೆ ಭಿನ್ನವೂ ಆದಂಥ ಪ್ರಗತಿಯ ಪರ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗವೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ತಮ್ಮ ಇಡಿ ಜೀವಮಾನವನ್ನು ಮುಡಿಪಾಗಿಟ್ಟರು. ಕುಮಾರಪ್ಪನವರ ಆಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಕಾಲದ ಪರಿಸರವಾದ ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ ಹೌದು. ಗಾಂಧಿ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾರತದ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಸಂಚರಿಸಿದ ಅವರು ಅಲ್ಲಿಯ ಪಾರಂಪರಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಂಡು ಚಕಿತರಾದರು. ಆ ಜೀವನಕ್ರಮದ ಪರಿಸರಸಂವೇದಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮನಗಂಡು ಅವರು ಅದರ ಹಿಂದಿನ ತಾತ್ವಿಕತೆಗೆ ಮೂರ್ತರೂಪವೊಂದನ್ನು ಕೊಡಲು ಶ್ರಮಿಸಿದರು. (೧) ಭೂಸಾರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ (೨) ಜಲ ಸಂರಕ್ಷಣೆ (೩) ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಮರುಬಳಕೆ (೪) ಹಳ್ಳಿಗರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಣ ಅರಣ್ಯದ ಮೇಲೆ ಇರುವ/ಇರಬೇಕಾದ ಸಹಜ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ (೫) ಜೈವಿಕ ಇಂಧನಮೂಲಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ (೬) ಇಂಧನ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ (೭) ಸೂಕ್ತ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ - ಅವರ ಒಟ್ಟು ಆಸಕ್ತಿಯ ಕೆಲ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಪ್ರಗತಿಯ ಸೋಗಿನ ಯೋಜನೆಗಳು ಹೇಗೆ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕುತಂತ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕುಮಾರಪ್ಪ ಬಲು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದರು. ಭಾರತದ ನೆಲ-ನೀರು-ಗುಡ್ಡ- ಕಾಡು-ಕೃಷಿ-ಕೈಗಾರಿಕೆ-ಕಂದಾಯಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಚಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಹೊಸ ಕಾನೂನುಗಳು ಮೂಲತಃ ಭಾರತೀಯರಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸರವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಹುನ್ನಾರಗಳೆ ಆಗಿದ್ದವು ಎಂಬ ಸತ್ಯಾಂಶವನ್ನು ಅವರು ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸಿದರು. ೧೯೩೦ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರದ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿದ್ದ ಕುಮಾರಪ್ಪ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಸರಬದ್ಧ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿದರು. ಗಾಂಧಿವಾದಿ-ಪರಿಸರವಾದಿ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾಗಿದ್ದ ಕುಮಾರಪ್ಪ 'ಶಾಶ್ವತ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ' ದ ಪ್ರತಿಪಾದಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರು 'ಸ್ಮಾಲ್ ಈಸ್ ಬ್ಯೂಟಿಫುಲ್' ನ ಷುಮಾಕರನದು.

ಮೀರಾ ಬೆನ್‌ಳ' ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಹೆಸರು ಮ್ಯಾಡಲಿನ್ ಸ್ಲೇಡ್. ಉಚ್ಚ ವರ್ಗದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕುಟುಂಬವೊಂದರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಆಕೆಯ ಮೊದಲ ಗಾಢ ಆಸಕ್ತಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಅಭಿಚಾತ ಸಂಗೀತವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಮೂಲಕ ಆಕೆ ಆ ಕಾಲದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಫ್ರೆಂಚ್ ಲೇಖಕ ರೊಮೆ ರೋಲಾನ ಪರಿಚಯ ಪಡೆದುಕೊಂಡಳು. ಭಾರತದ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬಾ ಗೌರವ ಹೊಂದಿದ್ದ ರೋಲಾ ಒಮ್ಮೆ ಆಕೆಯ ಎದುರು ಗಾಂಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ

ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ಆತನ ಮಹತ್ವಿಕೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ. ಅಂದಿನಿಂದ ಮ್ಯಾಡಲಿನ್ ಸ್ಲೇಡ್ ತಾನೆಂದೂ ಕಂಡಿರದಿದ್ದ ಗಾಂಧಿಯ ಪರಮ ಆರಾಧಕಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತಳಾದಳು. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಗಾಂಧಿಯ ಚೊತೆಗೆಯೆ ಜೀವಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಬಲವಾದ ತುಡಿತವಿದ್ದರೂ ಆಕೆಯ ಆ ಕನಸು ನನಸಾಗಲು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಬೇಕಾದವು. ಗಾಂಧಿಯ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿದ ನಂತರ ಆಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಾರತೀಯಳಂತೆಯೆ ಬದುಕಿದಳು; ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಮೀರಾ ಬೆನ್ ಎಂದು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡಳು ಹಾಗೂ ತನ್ನ ತಾಯ್ನಾಡಿನ ವಿರುದ್ಧವೆ ಭಾರತೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಗವಹಿಸಿದಳು.

ಇವು ಆಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇತಿಹಾಸ ದಾಖಲಿಸಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಗತಿಗಳು. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ದಾಖಲಾಗದ ಆಕೆಯ ಖಾಸಗಿ ಜೀವನದ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು ಕೆಲವುಂಟು. ನಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತುತ ಚರ್ಚೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆ ವಿವರಗಳ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವದವು.

೧೯೪೩ರಲ್ಲಿ ಆಕೆ ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಬಿಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿಬಂತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯವಾದಿ ಸಿಖ್ ತರಾಣನೋರ್ವ ನೆಡೆ ಆಕರ್ಷಿತಳಾದ ಆಕೆ ಆತ ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದನೆಯನ್ನು ತೋರದಿದ್ದಾಗ ತೀವ್ರ ಮಾನಸಿಕ ತುಮುಲಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದಳು. ಆ ಕಹಿ ಅನುಭವವನ್ನು ಮರೆಯಲೆಂದು ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡುತ್ತ ನಡೆದು ಕೊನೆಗೆ ೧೯೪೬ರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಒಂದು ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದಳು. ೧೯೫೯ರವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೆ ನೆಲೆಯೊಂದಿದ್ದ ಮೀರಾ ನಂತರ ಆಸ್ತಿಯಾ ದೇಶಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಅಲ್ಪ ಪರ್ವತಗಳ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಆಸರೆಯೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕೊನೆಯುಸಿರಿನವರೆಗೂ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕಾಲ ಕಳೆದಳು. ಆದರೆ ಭಾರತದ ಬಗ್ಗೆ ಆಕೆಗಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಕುಂದಲಿಲ್ಲ.

ಹಿಮಾಲಯದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಆಕೆಗೆ ಆಧುನಿಕ ಭಾರತ ಅನುಸರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದ ಪ್ರಗತಿಯ ಮಾದರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಗಾಢ ಸಂದೇಹಗಳು ಕಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದವು. ಸುತ್ತಲೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಅರಣ್ಯನಾಶ, ಕೃತಕ ನೆಡುತೋಪುಗಳು, ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರಗಳ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಪಾರಂಪರಿಕ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಾನಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಆಕೆ ಬರೆಯತೊಡಗಿದಳು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿಯೆ ಸಹಜ ಓಕ್ ಮರಗಳನ್ನು ಎಕರೆಗಟ್ಟಲೆ ಕಡಿದು ಆ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಪರಕೀಯವಾದ ಫೈನ್ ಮರಗಳನ್ನು ನೆಡುವಂತಹ ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ಪ್ರಕೃತಿವಿರೋಧಿ ಏಕಸಸ್ಯಕೇಂದ್ರಿತ ಯೋಜನೆಗಳು, ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ವನರಾಶಿಯೊಡನೆ ಸಹಬಾಳ್ವೆ ನಡೆಸಿದ್ದ ಆದಿವಾಸಿಗಳನ್ನು ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸಿ ಆ ವನ್ಯಸಂಪತ್ತನ್ನು ದೂರದ ನಗರವಾಸಿ ಶ್ರೀಮಂತ

ಉದ್ಯಮಿಗಳಿಗೆ ಮಾರುವಂತಹ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸರ್ಕಾರಿ ನೀತಿಗಳು ಆಕೆಯ ಕಡೆ ಟೀಕೆಗೆ ಗುರಿಯಾದವು. ಒಂದೆಡೆ ಇಂತಹ ಬುದ್ಧಿಪ್ರಧಾನ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಆಕೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಭಾವಪೂರ್ಣವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನೆಲೆಯ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಳು. ಆಸ್ತಿಯಾಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ ನಂತರ ಆಕೆ ಹೊರಜಗತ್ತಿನ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಬಹಳಷ್ಟು ಕಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಭಾರತದ ಬಗೆಗಿನ ಆಕೆಯ ಕಾಳಜಿ ಮಾತ್ರ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಪುರಾವೆಗಳುಂಟು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಜಲಾಶಯವೊಂದರ ನಿರ್ಮಾಣದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವಾದವೆದ್ದು ಪರಿಸರವಾದಿಗಳು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವರ್ಗಗಳು ಹಾಗೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಕೆಂಗಣ್ಣಿಗೆ ಈಡಾದಾಗ, ದೂರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡ ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದ ಆಕೆ ಖ್ಯಾತ ನಿಯತಕಾಲಿಕ ವೊಂದರಲ್ಲಿ ಪರಿಸರವಾದಿಗಳನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಲೇಖನವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದಳು.

ಕುಮಾರಪ್ಪ, ಮೀರಾ ಬೆನಾರಂತಹ ಆದ್ಯರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದಾದ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಪರಿಸರವಾದಿಗಳೆಂದರೆ ಇಂದೋರ್ ಕಾಂಪೋಸ್ಸನ್ನು ಆವಿಷ್ಕರಿಸಿದ ಆಲ್ಬರ್ಟ್ ಹೋವರ್ಡ್, ಆಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಪರಿಸರ ಕಾಳಜಿಯನ್ನೂ ಬೆಸೆಯುವಂತಹ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ ರಾಧಾಕಮಲ ಮುಖರ್ಜಿ ಹಾಗೂ ನಗರ ವಿನ್ಯಾಸತಜ್ಞ ಸ್ಕಾಟ್‌ಲಂಡ್ ಸಂಜಾತ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಿ ಪ್ಯಾಟ್ರಿಕ್ ಗೆಡಿಸ್.

ದುರಾದ್ಯಷ್ಟವೆಂದರೆ, ಭಾರತೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತಾವಾದಿ ಆಂದೋಲನದ ಜೊತೆಜೊತೆಗೆಯೇ ಬೆಳೆದುಬಂದ ಇಂಥ ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸರವಾದಿ ಪರಂಪರೆ ೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದೊರಕಿದಾಕ್ಷಣದಿಂದ ಉಪೇಕ್ಷೆಗೆ ಬಲಿಯಾಗತೊಡಗಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವ ಭಾರತದ ಕನಸುಗಳೆಲ್ಲ ಕಡಿದುಹೋಗಿ ದೇಶ ಪಶ್ಚಿಮಪ್ರೇರಿತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದದ್ದು ಪರಿಸರ ಚಿಂತನೆಗೆ ಮುಳುವಾಯಿತು. ಪ್ರಗತಿ ಯೋಜನೆಗಳ ರೂಪುರೇಷೆಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರವ್ಯಾಪಿ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ, ಪರಿಸರಕ್ಕಿಂತ ಪಶ್ಚಿಮ ನಾಗರಿಕತೆಯನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟುವುದೇ ಮುಖ್ಯ ಎನ್ನುವವರ ದನಿಯ ಮೇಲಾಗಿ ಪರಿಸರವಾದ ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ೧೯೫೦-೬೦ರ ದಶಕಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ 'ಪರಿಸರ ಸಂಬಂಧಿ ಮುಗ್ಧತೆಯ ಕಾಲ'ವೆಂದೂ ಕರೆಯಬಹುದು. ಈ ಅವಧಿ ಬೃಹತ್ ಆಣೆಕಟ್ಟುಗಳ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ವಾಣಿಜ್ಯೋದ್ದೇಶದ ಅರಣ್ಯ ಬಳಕೆಯ ಯುಗವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾರಸ್ಯವೆಂದರೆ ಇಂಥ ಅತಿಕಾರ್ಯ ಯೋಜನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಗ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಪ್ರತಿರೋಧದ ಸೊಲ್ಲೂ ಏಳಲಿಲ್ಲ; ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ೧೯೬೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ ಚಳವಳಿಯ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಅಲೆ ಎದ್ದಾಗ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು

'ಶ್ರೀಮಂತರ ಹುಚ್ಚು ಕನಸು' ಎಂದೆ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಯಿತು; ಆ ನಿಲುವು ಬಡ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸಿರಿವಂತ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಹೂಡಿದ ಸಂಚೆಂದು ಸಂಶಯಿಸಲಾಯಿತು. ಇಂಥದಲ್ಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರತೀಕವೊ ಎನ್ನುವಂತಹ ನಿರರ್ಶನವೊಂದರಲ್ಲಿ, ೧೯೭೨ರಲ್ಲಿ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಧಾನಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿ ಗುಡುಗಿದರು: 'ಪರಿಸರ ಮಾಲಿನ್ಯವೆ ಪ್ರಗತಿಗೆ ತೆರಬೇಕಾದ ಬೆಲೆಯೆಂದಾದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಮಾಲಿನ್ಯವೆ ಹೆಚ್ಚಿರಲಿ'.

ಹೀಗೆ ಸುಮಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಭೂಗತವಾಗಿಹೋಗಿದ್ದ ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸರವಾದ ಮಾತ್ರ ತಲೆಯೆತ್ತಿದ್ದು ೧೯೭೩ರಲ್ಲಿ. ಆ ವರ್ಷ ಒಂದರ ಹಿಂದೊಂದರಂತೆ ಕೆಲವೆ ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಮೂರು ವಿಭಿನ್ನ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮರುಹುಟ್ಟನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಈ ಸರಣಿಯ ಮೊದಲ ಘಟನೆ ನಡೆದದ್ದು ೧೯೭೩ರ ಮಾರ್ಚ್ ೨೨ರಂದು. ಹಿಮಾಲಯದ ತಪ್ಪಲಿನ ಮಂಡಲ್ ಎನ್ನುವ ಊರಿನ ಹಳ್ಳಿಗರು ಅಂದು ಚಂಡಿಪ್ರಸಾದ ಭಟ್‌ರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಮರಗಳನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಅವುಗಳನ್ನು ಕಡಿಯಬಂದವರಿಗೆ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನೊಡ್ಡಿದರು. ಆ ಅಪರೂಪದ ಘಟನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹೀಗಿತ್ತು: ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯ ಜೀವನದ ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮರಗಿಡಗಳನ್ನು ಕಡಿದುಕೊಂಡು ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಹಳ್ಳಿಗರು ಇನ್ನು ಅವುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಂತಿಲ್ಲವೆಂದು ಸರ್ಕಾರ ಕಾನೂನು ಹೇರಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದೇ ವೇಳೆ ಅದೇ ಸರ್ಕಾರ ಎಂಟುನೂರು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದ ಅಲಹಾಬಾದ್‌ನ ಕ್ರೀಡಾ ಸಾಮಗ್ರಿ ತಯಾರಿಕೆಯ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಇಡಿಯಿಡಿ ಕಾಡನ್ನೆ ಹರಾಜಿನಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಿತ್ತು. ಸ್ಥಳೀಯರ ಜೀವನಾಧಾರ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸದೆ ಸರ್ಕಾರ ಪರಪ್ರದೇಶದ ಲಾಭಕ್ಕೋರ ಜನಗಳಿಗೆ ಮಣೆ ಹಾಕುವುದು ಅಲ್ಲಿನ ಬಡ ಹಳ್ಳಿಗರನ್ನು ರೊಚ್ಚಿಗೆಬ್ಬಿಸಿತು. ಅವರು ಸರ್ಕಾರದ ಆ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಧೋರಣೆಯನ್ನೆ ಕಂಡರು; ಅದರ ವಿರುದ್ಧ ಸಂಘಟಿತ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು. ಇದು ಖ್ಯಾತ 'ಚಿಪ್‌ಕೊ' (ಅಪ್ಪಿಕೊ) ಚಳವಳಿಯ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಘಟ್ಟವಾಗಿತ್ತು.

ಇದಾದ ಕೆಲವೆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಏಪ್ರಿಲ್ ೨ ರಂದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ವಿನಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಹುಲಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೊಂದು ಅಂತಾ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕ್ಷಮಗುಣವಾಗಿ 'ಪ್ರಾಚಿಕ್ವೆ ಟೈಗರ್' ನ ಅಧಿಭೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿತು. ಮುಂದೆ ಹುಲಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ವೃದ್ಧಿಸುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಹುಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡಿದವರನ್ನು

ಕಠಿಣ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಈಡು ಮಾಡುವುದೂ ಆ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಹುಲಿಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಪಾಯಗ್ರಸ್ತವಾಗಿದ್ದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಜಾತಿಗಳ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಆಶ್ರಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯೂ ಅದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಡಿ ೧೯೭೦ ಹಾಗೂ '೮೦ರ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅಭಯಾರಣ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಈ ಎರಡು ಘಟನೆಗಳ ನಡುವೆ ಖ್ಯಾತ ಪತ್ರಿಕೆ 'ಎಕನಾಮಿಕ್ ಆ್ಯಂಡ್ ಪಾಲಿಟಿಕಲ್ ವೀಕ್ಲಿ' ಯ ಮಾರ್ಚ್ ೩೧ರ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಭೂ ಹಾಗೂ ಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬಿ.ಬಿ.ವೋರಾ ಅವರ ಮಾರ್ಮಿಕ ಲೇಖನವೊಂದು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಈ ಲೇಖನ ಎತ್ತಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಮುಂದೆ ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಂಡ ಅನೇಕ ಪರಿಹಾರಸಂಬಂಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದವು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಸಮಿತಿ, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಪರಿಸರ ವಿಭಾಗ, ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಅರಣ್ಯ ಖಾತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ಪರಿಸರ ಮಾಲಿನ್ಯ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಂಡಳಿಗಳಂತಹ ವಿವಿಧ ಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತಗೊಂಡದ್ದೆ ವೋರಾ ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲವಾಗಿ.

ಹೀಗೆ ಕಾಕತಾಳೀಯವೆಂಬಂತೆ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ಈ ಮೂರು ಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಪ್ಪೋ ಚಳವಳಿ ಅತ್ಯಂತ ಅನನ್ಯವೂ ಸರ್ವಾಂಶ ಪೂರ್ಣವೂ ಆಗಿದ್ದಿತು.

ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದ ಒತ್ತಡಗಳಿಂದಲೇ ಉದ್ಭವಗೊಂಡಿತ್ತು; ಯಾವುದೇ ಬಾಹ್ಯ ಅಥವಾ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಭಾವದ ಮೂಲಕವಾಗದೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ರೂಪುಗೊಂಡಂತಹ ಚಳವಳಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಅದರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೊಂಡಿಗಳು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆಯೇ ಗೋಚರಿಸುವಂಥವಾಗಿದ್ದವು. ಅದು ನಡೆದದ್ದು ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಪುರಾತನ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದ ಗಂಗಾನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ; ಅದು ಬಳಸಿದ್ದು ಗಾಂಧಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುವಂತಹ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ವಿಧಾನವನ್ನು; ಅದು ಪ್ರತಿರೋಧಿಸಿದ್ದು ಸ್ವದೇಶಿ ಸರ್ಕಾರದ ವಿದೇಶರೂಪಿ ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯನ್ನು.

ಮೂರನೆಯದಾಗಿ, 'ಪ್ರಾಚಿಕ್ವೆ ಟೈಗರ್' ವನ್ಯಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಗಮನದ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾಗ, ವೋರಾ ಲೇಖನ ನೆಲಜಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರೇರಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಚಿಪ್ಪೋ ಚಳವಳಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಗ್ರವೂ ಸಾಮುದಾಯಿಕವೂ ಆದ ನಿಲುವೊಂದನ್ನು ತಳೆಯಿತು.

ಮೊದಲೆರಡೂ ಯೋಜನೆಗಳು ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನದ ತಜ್ಞರಿಂದ ರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಚಿಪ್ಪೋ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯರ ಜೀವನಾನುಭವದ ಮೂಸೆಯಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದಿತ್ತು. ವಾಣಿಜ್ಯೋದ್ದೇಶದ ಅರಣ್ಯ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಪರಿಸರ ಸಮತೋಲನಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆಯೊದಗುವ ಅಪಾಯದ ಚೊತೆಚೊತೆಗೆಯೆ ಅಂಥ ಯೋಜನೆಗಳ ಹಿಂದಿನ ಅಸಮಾನತೆಯ ಹಾಗೂ ಅನ್ಯಾಯದ ರಾಜಕೀಯ-ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಚಿಪ್ಪೋ ಅಂದೋಲನ ಜನರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಿತು.

ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಚಿಪ್ಪೋ ಚಳವಳಿಯು, ಎಪ್ಪತ್ತು ಹಾಗೂ ಎಂಬತ್ತರ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಬೇರೆಬೇರೆಗಳಲ್ಲಿ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಹಂಚಿಕೆ ಹಾಗೂ ಬಳಕೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆಸ್ಪೋಟಿಸಿದ ಹತ್ತುಹಲವು ರೀತಿಯ ಜನಾಂದೋಲನಗಳ ಸುದೀರ್ಘ ಕಥಾನಕಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿಯೆಂಬಂತಿತ್ತು. ವನೋತ್ಪನ್ನಗಳಿಗಾಗಿ ಜಾನುವಾರುಗಳ ಮೇವಿಗಾಗಿ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾಡನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಸ್ಥಳೀಯರ ಹಕ್ಕನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸುವ ಹೋರಾಟಗಳು, ತಾವು ಹುಟ್ಟಿಬೆಳೆದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೀನು ಹಿಡಿಯದಂತೆ ತಮ್ಮನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿದ ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಕೇರಳದ ಬೆಸ್ತರು ನಡೆಸಿದಂತಹ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು, ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿನ ಮೂಲವಾದ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು ಪರರ ಕೈವಶ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಾಲಿನ್ಯಕಾರಕ ಗಣಿಗಳು, ಬೃಹತ್ ಉದ್ಯಮಗಳು ಹಾಗೂ ಜಲಾಶಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ತಡೆಯೊಡ್ಡುವ ಸಂಘಟಿತ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಂತಹ ಎಲ್ಲ ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದನೆಗಳ ವಿಭಿನ್ನ ವರ್ಣಭಾಯೆಗಳನ್ನೂ ಚಿಪ್ಪೋ ಚಳವಳಿ ತನ್ನೊಳಗೆ ಅಣುರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿತ್ತು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಅಸಂಖ್ಯ ಬಿಡಿಬಿಡಿ ಹೋರಾಟಗಳ ಮೂಲಕ, ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಮೂರು ದಶಕಗಳಷ್ಟು ಕಾಲ ಕುಗ್ಗಿಹೋಗಿದ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವ ಭಾರತದ 'ಪರಿಸರ ಪ್ರಜ್ಞೆ' ಈಗ 'ಪರಿಸರ ಚಳವಳಿ' ಯಾಗಿ ಮರುಹುಟ್ಟು ಪಡೆಯಿತೆನ್ನಬಹುದು. ದೇಶದ ಮೂರು ವಿಭಿನ್ನ ವರ್ಗಗಳು ಈಗ ಈ ಚಳವಳಿಯ ದನಿಯನ್ನು ಗೌರವಿಸದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ:

೧. ಸರ್ಕಾರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಾಗೂ ಜಾಗತಿಕ ಸ್ತರಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ತಾನೆ ಮುಂದಾಗಿ ಪರಿಸರಪರ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿತು.

೨. ದೇಶದ ಪ್ರಮುಖ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪತ್ರಿಕಾವಲಯಗಳೆರಡೂ ಕೂಡ ಪರಿಸರಸಂಬಂಧಿ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರವಾದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಸಲಾರಂಭಿಸಿದವು; ಆ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೊಂಚವಾದರೂ ಗಂಭೀರವಾದ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸ ತೊಡಗಿದವು.

೩. ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳಂತಹ ಉಚ್ಚ ಜ್ಞಾನದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಾವು ಅವರೆಗೂ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಮಾಲಿನ್ಯ ನಿಯಂತ್ರಣ ವಿಧಾನಗಳು, ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕುರಿತು ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಹಾಗೂ ಕಾನೂನಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳಂತಹ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡವು. ಇದರ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ಇಂದು ನಮ್ಮ ಉಚ್ಚ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ ಇತಿಹಾಸ, ಪರಿಸರ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ಪರಿಸರ ವಿಜ್ಞಾನ, ಪರಿಸರ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ಪಠ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡಿರುವುದು ಹಾಗೂ ಹೇರಳವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಆಂದೋಲನ ಗಳು ಹೇರಿದ ಒತ್ತಡದ ಮೂಲಕವೇ ಆದುವು ಎನ್ನುವುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು.

ಇದಲ್ಲದರ ನಡುವೆ 'ಅಗೋಚರ ಪರಿಸರವಾದಿ ಚಳವಳಿ' ಯೊಂದು ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಪರಿಸರ ಚಳವಳಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೇವಲ ಪ್ರತಿರೋಧಾತ್ಮಕವೂ ನೇತೃತ್ವಕವೂ ಆದ ಚಟುವಟಿಕೆಯೆಂಬಂತೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಬಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ ಹೌದು, ಆದರೆ ಅದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸದ್ದುಗದ್ದಲವಿಲ್ಲದೆ ಕೂತು ಇತ್ಯಾತ್ಮಕವೂ ಪರ್ಯಾಯ ಪ್ರಗತಿರೂಪಿಯೂ ಆದಂಥ ಅನೇಕ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸುತ್ತಿರುವಂಥವರು ಅನೇಕರಿದ್ದಾರೆ.

... ..

೧೯೭೩ರ ಮೂರು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಘಟನೆಗಳ ಕಾಕತಾಳೀಯ ಫಲವೆಂಬಂತೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸರ ಚಳವಳಿಯ ಈ ಅಲೆ ಕೂಡ ಉಬ್ಬರ-ಇಳಿತಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದೆ. ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ ಸ್ವತಃ ಈ ಅಲೆಯೂ ಸಹ ಇನ್ನೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಚಲನೆಯ ಪುಟ್ಟ ಭಾಗವಾಗಿದೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಈ ಚಳವಳಿ ೧೯೭೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿಯೇ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದು ಎಂದು ಹುಡುಕುತ್ತಹೊರಟರೆ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಒಂದು ಸಂಭಾವ್ಯ ಉತ್ತರ ಹೀಗೆ ಸಿಗಬಹುದು: ೧೯೪೭ರಿಂದ ೧೯೭೩ರವರೆಗಿನ ಅವಧಿ ಸುಮಾರು ಕಾಲು ಶತಮಾನದಷ್ಟು, ಅಂದರೆ ಒಂದು ತಲೆಮಾರಿನಷ್ಟು; ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಕಾಲದ ತಲೆಮಾರು ನಾಯಕ ನೆಹರೂರವರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಾತೀತವಾಗಿ ಆರಾಧಿಸಿತು, ಆತ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಹಾದಿಯೇ ಅತ್ಯುತ್ತಮವೆಂದು ನಂಬಿತು. ಆದರೆ ಕೆಲವೆ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ - ಈ ಹಿರಿಯ ತಲೆಮಾರೂ ಸೇರಿದಂತೆ - ಭಾರತಕ್ಕೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಭ್ರಮನಿರಸನ

ವಾಗತೊಡಗಿತು. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಭಾರತೀಯ ಸಮುದಾಯ ತುಂಬು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ನೆಹರೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾದರಿಗೆ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನಿತ್ತಿತು. ಈ ಸಹನೆ ಕೊನೆಗೂ ಕಡಿದದ್ದು ೧೯೭೩ರಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ಹಳೆಯ ಪೀಳಿಗೆ ಕುಗ್ಗಿ ಹೊಸ ಪೀಳಿಗೆಯೊಂದು ತಲೆಯೆತ್ತ ಲಾರಂಭಿಸಿದ ಸಂಕ್ರಮಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಈಗ ನೆಹರೂ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೀಕ್ಷ್ಣ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಬಲ್ಲಂಥ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಸರ್ಕಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದೂ ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯೆ ಹೌದು ಎಂದು ಟೀಕಿಸುವುದೂ ಸಾಧ್ಯ ವಾಯಿತು.

ಕುತೂಹಲದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ೧೯೭೦ರ ದಶಕದ ಆ ಯುವ ಪೀಳಿಗೆ ಇಂದು ೧೯೯೦ರ ದಶಕದ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ತಾನೂ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿದೆ. ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಶಕ್ತಿ ಉತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ, ಇಂದಿನ ಏರುಜವ್ವನದ ಪೀಳಿಗೆ ತನ್ನ ಪೂರ್ವ ತಲೆಮಾರಿನ ಕಾಳಜಿಗಳನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆನೂ ತೋರುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನು, ೧೯೭೩ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡ ಪರಿಸರ ಚಳವಳಿಯ ಗತಿ-ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮರಳುವುದಾದರೆ, ಅದು ಸುಮಾರಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಘಟ್ಟಗಳನ್ನು ಹಾದುಬಂದಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

೧. ೧೯೭೩-೭೯ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಸಮುದಾಯವೊಂದರ ದನಿಯಾಗಿತ್ತು; ಸಮಾಜ ಅದರಡೆ ಕೊಂಚವೆ ಕಿವಿಗೊಡಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದರೆ ಸರ್ಕಾರ ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿತ್ತು.

೨. ೧೯೭೯-೮೫ರ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅವಗಣಿಸಲಾಗದಂಥ ದನಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು; ಪತ್ರಿಕಾವಲಯ ಅದನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ವಿಶೇಷ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು; ಕುತೂಹಲದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದ ಖ್ಯಾತ ಪ್ರಜಾವರದಿ (ಸಿಟಿಜೆನ್ಸ್ ರಿಪೋರ್ಟರ್) ಗಳು ಬಹುಶಃ ಪತ್ರಿಕಾ ವರದಿಗಳನ್ನೆ ಆಧರಿಸಿದ್ದವು; ಸರ್ಕಾರವೂ ಈಗ ಎಚ್ಚಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಆ ಎಚ್ಚರದ ಅತ್ಯುಚ್ಚ ನಿದರ್ಶನವೊಂದರಲ್ಲಿ, ೧೯೮೩ರಲ್ಲಿ ಕೇರಳದ ಮೌನಕಣಿವೆ ಜಲವಿದ್ಯುತ್ ಯೋಜನೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಪರಿಸರವಾದಿಗಳ ಆಕ್ಷೇಪ ತೀವ್ರಗೊಂಡಾಗ, ಆಗಿನ ಪ್ರಧಾನಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿ ಸ್ವತಃ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸ್ಥಗಿತ ಗೊಳಿಸಿದರು.

೩. ೧೯೮೫-೯೦ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿ ತನ್ನ ಉತ್ತುಂಗವನ್ನು ತಲುಪಿತು;

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪರಿಸರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಗಂಭೀರ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸ ತೊಡಗಿದವು; ಸರ್ಕಾರ ಹೊಸದಾಗಿ ಪರಿಸರ ಇಲಾಖೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಹೊಸ ಅರಣ್ಯ ಹಾಗೂ ವನ್ಯಜೀವಿ ನೀತಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು.

೪. ೧೯೯೧ರ ಈಚೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಪರಿಸರ ಚಳವಳಿ ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಕಾವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಅಸಡ್ಡೆಯನ್ನಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತೀವ್ರ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನೂ ತೋರುತ್ತಿರುವಂತಿದೆ. ಒಂದೆಡೆ ಸ್ವತಃ ಪರಿಸರವಾದಿಗಳು ನಿಕ್ರಾಣಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನವರ್ಗ ಅವರನ್ನು ಅಸಹನೆಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಇಂಥ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣಗಳು ಹಲವುಂಟು.

ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಈ ಮೊದಲೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಂತೆ ೧೯೭೦-೯೦ರ ತಲೆಮಾರಿನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಈಗ ಹೊಸತೊಂದು ತಲೆಮಾರು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ೧೯೯೧ರಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹರಾವ್ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಆರ್ಥಿಕ ಉದಾರೀಕರಣ ನಮ್ಮ ಒಟ್ಟೂ ಜೀವನಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ಮನೋಧರ್ಮಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನು ಬೀರಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಬಂದ ಬೇರೆ ಸರ್ಕಾರಗಳೂ ಕೂಡಾ ಅದೆ ನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡುಬಂದವು. ಹಿಂದೆ ಸರ್ಕಾರ ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ತೀವ್ರ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಇಂದಿನ ಖಾಸಗಿ ಉದ್ಯಮಗಳು ಪರಿಸರವನ್ನು ನಷ್ಟಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಯಾರೂ ಗಮನಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೂ ಜನರ ಕೆಲವು ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಇಂದಿನ ಖಾಸಗಿ ರಂಗ ಮಾತ್ರ ಇಡಿ ಭಾರತದ ಎಂಟುನೂರು ಮಿಲಿಯ ಜನರನ್ನು ಐಷಾರಾಮಿ ವಸ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಹಪಹಪಿಸುವ ಕೊಳ್ಳುಬಾಕರನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಹೊರಟಿದೆ. ಮಾಧ್ಯಮಗಳೂ ಕೂಡ ಈ ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದು ಆರ್ಥಿಕ ಚಾಗತೀಕರಣದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೆತ್ತುವ ಪರಿಸರ ವಾದಿಗಳನ್ನು ಖಳರಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ 'ಇಂಡಿಯಾ ಟುಡೆ', 'ಟೈಮ್ಸ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ' ದಂಥ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮೇಧಾ ಪಾಟಿರ್‌ಗಳಂಥವರ ವಿರುದ್ಧ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕೆಂಡ ಕಾರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ನನ್ನ ಮಿತ್ರನೊಬ್ಬ ಗಂಭೀರ ಹಾಸ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ದೆಹಲಿಯ ಹವಾಮಾನಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮೇಧಾ ಪಾಟಿರ್‌ಗಳನ್ನು ದೂಷಿಸತೊಡಗುವುದಕ್ಕೂ ಹತ್ತಿರದ ಸಂಬಂಧವೊಂದಿದೆ. ಬಿರು ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದೆಹಲಿಯ ವಿದ್ಯುತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಏರುಪೇರುಗೊಂಡು ಪತ್ರಕರ್ತರ

ಕಚೇರಿಗಳ ಹವಾನಿಯಂತ್ರಣ ಸಾಧನಗಳು ಕೈ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವರ ತಲೆಬಿಸಿ ಏರುತ್ತದೆ. ಆ ಸಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಇಡಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಮೇಧಾ ಪಾಟಿರ್ ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ. ಆಕೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸದಿದ್ದರೆ ಬೃಹತ್ ಜಲವಿದ್ಯುತ್ ಯೋಜನೆಯೊಂದು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಆಗ ಈ ಪರಿತಾಪವೆಲ್ಲ ಕೊನೆಗಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ? — ಎಂದೆಲ್ಲ ಕನಲುತ್ ಆ ಪತ್ರಕರ್ತರು ತತ್ಕ್ಷಣ ಆಕೆಯ ವಿರುದ್ಧ ವಿಷ ತುಂಬಿದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಮಸೆಯತೊಡಗುತ್ತಾರೆ.

ಪರಿಸರ ಚಳವಳಿ ಹೀಗೆ ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಪರಿಸರವಾದಿಗಳ ಪಾಲೂ ಉಂಟು:

೧. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಜನ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನೊಡ್ಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೊರತು ಪರ್ಯಾಯ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ; 'ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳು ಬೇಡ, ನೀಲಗಿರಿ ತೋಪುಗಳು ಬೇಡ, ಅಣು ಶಕ್ತಿ ಬೇಡ' ಎಂದು ವಾದಿಸುವ ಅವರು ಅವುಗಳ ಬದಲಿಗೆ ಯಾವ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬಹುದೆಂಬ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯೆದುರು ಮೂಕರಾಗಿಯೆ ಉಳಿದಿದ್ದಾರೆ.

೨. ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅವರು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಕಡೆಗಣಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ; ಅಂಥ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ವೇದಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೊಂಚವಾದರೂ ಪ್ರಭಾವಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಬದಲಾಯಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತು; ಆದರೆ ಪರಿಸರವಾದಿಗಳು ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಮೈಲಿಗೆಯ ಕೃತ್ಯವೆಂಬಂತೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೩. ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಬಲವಾದ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿವೆ; ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪರಿಸರವಾದಿ ಯೊಡನೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದಂತಹ ಅಹಮಿಕೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಸಹಜವಾಗಿ ಗುಂಪುಗಾರಿಕೆಗೆ ಎಡೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗುಂಪೂ ತಾನೊಂದೆ ನಿಜವಾದ ಪರಿಸರವಾದಿಯೆಂದೂ ಪರಿಸರವಿವೇಕದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿರುವುದು ತನಗೆ ಮಾತ್ರವೆಂದೂ ಭ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಕೆಲವು ಪರಿಸರವಾದಿಗಳು ಪ್ರಾಣಿ-ಸಸ್ಯಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನೆ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಮನುಷ್ಯರೆ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಪ್ರಾಣಿ-ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಧ್ರುವೀಕೃತಗೊಂಡ ಬಣಗಳು ಸಂಧಾನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಗರಹೊಳೆ ಅಭಿಯೋಗ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈಗ ಇಂಥದೊಂದು ಬಿರುಕು ಒಡೆದು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ.

ಚಿಪ್ಪೊದಂತಹ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಆಂದೋಲನಕ್ಕೂ ಇದೆ ಗತಿಯಾಯಿತು. ಅದು

ಮೊದಲು ಎತ್ತಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದ್ದವು, ಇಡಿ ವಿಶ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂಥವಾಗಿದ್ದವು. ಮುಂದೆ, ಚಳವಳಿಯ ಇಬ್ಬರು ನೇತಾರರಾದ ಚಂಡಿಪ್ರಸಾದ್ ಭಟ್ಟ ಹಾಗೂ ಸುಂದರಲಾಲ್ ಬಹುಗುಣರ ನಡುವೆ ಮೇಲಾಟ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡನಂತರ ಮಾತ್ರ ಅದು ಸೀಮಿತವಾದೊಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಇಳಿದುಹೋಯಿತು.

ಇನ್ನು ಕೆಲವೆಡೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಆಂತರಿಕ ವೈರುಧ್ಯಗಳು ಚಳವಳಿಯ ಸೋಲಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದುಂಟು. ಕೈಗಾ ಅಣು ಸ್ಥಾವರ ವಿರೋಧಿ ಆಂದೋಲನ ಇಂಥದೊಂದು ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ವರ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಡುವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿದವರೆ ನಂತರ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅವರ ನೆಚ್ಚಿನ ಭಾರತೀಯ ಜನತಾ ಪಕ್ಷದ ಸರ್ಕಾರ ೧೯೯೮ರ ಮೇ ನಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಸ್ವ ಪರಿಷ್ಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ನಂತರ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ನಿಲುವನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟರು. ಅಣ್ಣಸ್ವ ತಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಅಸ್ವದ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಅಣುಸ್ಥಾವರವನ್ನು ಬೇಡವೆನ್ನುವುದು ತೀರಾ ವಿರೋಧಾಭಾಸವಾಗಿ ಕಾಣುವುದೆಂದು ಅವರಿಗೆಯೆ ಅನಿಸಿರಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ಬಾಹ್ಯ ಒತ್ತಡಗಳಿಂದಲೂ ಆಂತರಿಕ ವೈರುಧ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸರ ಚಳವಳಿಯ ಈ ಎರಡನೆಯ ಅಲೆ ಈಗ ಬಳಲಿಹೋಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಅದರ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ವಯೋಸಹಜವಾಗಿ ಶಕ್ತಿಗುಂದಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ 'ಪರಿಸರ ಮುಗ್ಧತೆ'ಯ ಮತ್ತೊಂದು ಯುಗವನ್ನು ನಾವೀಗ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

... ..

ವರ್ತಮಾನ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಪರಿಸರ ಚಳವಳಿಯ ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಗಿರಬಹುದು ?

ಇಂಥ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಭವಿಷ್ಯ ನುಡಿಯುವುದು ಕಡುಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ನಮ್ಮ ವರ್ತಮಾನವೂ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟಗಳೂ ಸೇರಿ ನಾವು ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಜೊತೆಗೆ, ನಾನೇನೂ ಕಾಲಚ್ಛಾನಿಯಲ್ಲ. ನನ್ನಂಥವನು ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಕೇವಲ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆ ಹೊರತು ಕಾಣಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಕಲ್ಪನೆ ಕಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ನಮಗಿಲ್ಲರಿಗೂ ಇರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ನಾನೀಗ ನನ್ನ ಮನೋಲಹರಿಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಹರಿಯಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಎಲ್ಲ ಮನೋಲಹರಿಗಳಂತೆ ಇವೂ ಕೂಡ ತುಸು ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ತುಸು ವಿನೋದದ ಮಿಶ್ರರೂಪಗಳು.

ನನ್ನ ಭವಿಷ್ಯಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ ಪರಿಸರ ಚಳವಳಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮೂರು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದೆ:

೧. ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಇನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿ 'ಎಂದಿನಂತೆ ವ್ಯವಹಾರ' (ಬಿಸಿನೆಸ್ ಆಫ್ ಯೂಷುಯಲ್) ಎನ್ನುವ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ 'ಎಂದಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯವಹಾರ' (ಮೋರ್ ಬಿಸಿನೆಸ್ ಡ್ಯಾನ್ ಯೂಷುಯಲ್) ಎನ್ನುವ ಕಲ್ಪನೆ ಬಲಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಡಿ ದೇಶ ಬೃಹತ್ತಾದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ವಿದೇಶಿ ಬಂಡವಾಳ ಹರಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಕ ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುವ ಇಂಥ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ನಿಸರ್ಗನಾಶಕ್ಕೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಮೇಲಿನ ಒಡತನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತೀವ್ರ ಸೇನಾಟಗಳಿದ್ದು ಹತ್ತು ಹಲವು 'ಚಿಪ್ಪೊ' ಆಂದೋಲನಗಳು ಹತ್ತು ಹಲವು 'ನರ್ಮದಾ ಉಳಿಸಿ' ಹೋರಾಟಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಅಗಾಧ ಪರಿಸರ ಹಾನಿಯ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೋಭೆಯ ಒತ್ತಡದಡಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದು

೨. ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೯೧೭ರ ರಷಿಯನ್ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ನೆನಪಿಸುವಂತಹ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨೦೧೭ರಲ್ಲಿ ಉಗ್ರ ಪರಿಸರವಾದಿಗಳ ಬಣವೊಂದು ದೆಹಲಿಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ರಷಿಯಾದ ಉಗ್ರ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳಂತೆಯೆ ಈ ಗುಂಪೂ ಸಹ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತವಾದರೂ ಬಲಿಷ್ಠವೂ ಏಕೋದ್ದೇಶಿಯೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವರು 'ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್, ಮ್ಯಾನಿಫೆಸ್ಟೊ' ವನ್ನು ಕಂಡಂತೆಯೆ ಇವರು ಅಮೆರಿಕನ್ ಲೇಖಕ ಕ್ಯಾಲೆನ್ ಬ್ಯಾಖ್‌ನ 'ಇಕೋಟೋಪಿಯಾ' (ಪರಿಸರ ಸ್ವರ್ಗ) ವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪರಮ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥವೆಂದು ಪೂಜಿಸುವವರಾರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮತಾಂಧ ಬಣ ಮೋಟಾರು ವಾಹನಗಳನ್ನು ಧೂಮಪಾನವನ್ನು ಮಾಂಸಾಹಾರವನ್ನು ರಾಸಾಯನಿಕ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಇಂಥ ಇತರ ಹಲವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಾನವಕುಲ ನಿಸರ್ಗ ಸಹಜ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮರಳಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಮತಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಮರಣ ಅಥವಾ ಧಾರ್ ಮರುಭೂಮಿಗೆ ಗಡಿಪಾರು ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

೩. ಮೇಲ್ಕಂಡ ಸಂಭವನೀಯತೆ ಲಂಗುಲಗಾಮಿಲ್ಲದ ಕಲ್ಪನೆಯೆಂದು ಅನಿಸಿದರೆ ಅದು ಸರಿಯೆ. ಅದರ ಬದಲು ಈ ಮುಂದಿನ ಕಲ್ಪನೆಯೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಭವನೀಯತೆಯದು ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ:

ನಾನು ಈ ಮೊದಲೆ ರಷಿಯಾದ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ

ಅದನ್ನೊಂದು ಹೋಲಿಕೆಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡೆ. ಅದೆ ಹೋಲಿಕೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ನೋಡೋಣ.

೧೯ನೆ ಶತಮಾನದ ಐರೋಪ್ಯ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಳವಳಿ ಕೊನೆಗೆ ಉಗ್ರ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಮಾರ್ಕ್ಸವಾದಿಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾದಿ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳೆಂದು ಇಬ್ಭಾಗವಾಗಿ ಸೀಳಿಕೊಂಡಿತು. ಮೊದಲ ಬಣ ರಕ್ತಕ್ರಾಂತಿಯ ಮೂಲಕ ರಷಿಯಾ, ಪೂರ್ವ ಯುರೋಪನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಆಳಿ ಕೊನೆಗೆ ಅವಸಾನ ಹೊಂದಿತು. ಎರಡನೆಯ ಬಣ ಶಾಂತಿಯುತ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕಲ್ಯಾಣರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪುಗೊಳಿಸಿತು. ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಎರಡನೆಯ ಬಣದ ಕಾಣ್ಯ ಹಾಗೂ ಕಾಣಿಕೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಬುದ್ಧ ಹಾಗೂ ದೀರ್ಘಕಾಲೀನವೆನ್ನುವ ಸತ್ಯ ಈಗ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಂದಿನ ಹಲವಾರು ಐರೋಪ್ಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಬೇರೂರಿದೆ; ಜರ್ಮನಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದು ಪರಿಸರವಾದಿ ಪಕ್ಷ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದೆ.

ಈ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಮರಳುವುದಾದರೆ — ಇಲ್ಲೊಂದು ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸರವಾದಿ ಪಕ್ಷ ಮೂಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೇನು? ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ, ಪರಿಸರನಾಶದ ಸಮಸ್ಯೆ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ವಿಭಿನ್ನ ವರ್ಗಗಳ ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಜನರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಡಿದೆ. ನನಗೆ ಗೋಚರಿಸುವಂತೆ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨೦೧೨ರ ಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಉಗ್ರ ಪರಿಸರವಾದಿಗಳು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಕೂಡ ಅವರು ಬಹುಕಾಲ ಉಳಿಯಲಾರರು. ಅಂಥ ಸಾಧ್ಯತೆಗಿಂತ ೨೦೧೫ರಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ೨೩ನೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಮಾರ್ಗ ಪರಿಸರವಾದಿಗಳ ಪಕ್ಷವೊಂದು ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಹುವತವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಆ ಪಕ್ಷ ಇಷ್ಟುದ್ದದ ಪೂರ್ಣನಾಮವೊಂದನ್ನೂ ಚೊತೆಗೆಯೆ ಪುಟ್ಟ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತನಾಮವೊಂದನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ:

‘ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಸುಧಾರಕ ದಳ’ ಅರ್ಥಾತ್ ‘ಎಸ್.ಪಿ.ಎಸ್.ಡಿ’ ಅರ್ಥಾತ್ (ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ) ‘ಸಬ್ಜಿಡಿ’ ಎನ್ನುವ ಈ ಪಕ್ಷದ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು ಹೀಗಿರುತ್ತವೆ:

೧. ಆಮೂಲಾಗ್ರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ; ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮುದಾಯಗಳ ಹಕ್ಕಿನ ಮರುಸ್ಥಾಪನೆ.

೨. ಡಿಫೆನ್ಸ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಆ್ಯಂಡ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಆರ್ಗನೈಸೇಷನ್

(ಡಿ.ಆರ್.ಡಿ.ಓ) ಅನ್ನು ಡಿಸೆಂಟ್ರಲೈಸ್ಡ್ ರೂರಲ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಆರ್ಗನೈಸೇಷನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದು; ಕೆರೆಕಟ್ಟೆ, ಗ್ರಾಮಾರಣ್ಯಗಳಂತಹ ಹಳೆಯ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಮರುಹುಟ್ಟು ನೀಡುವುದು; ಸೌರಶಕ್ತಿ, ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ಜಲವಿದ್ಯುತ್ ಘಟಕಗಳಂತಹ ಹೊಸ ಪರಿಸರಸಂವೇದಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನರೂಪಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪನಾಶೀಲವಾಗಿ ಬಳಸುವುದು — ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ‘ಅಗ್ನಿ’ (ಕ್ಷಿಪಣಿ ಯೋಜನೆ)ಯನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ‘ಸೂರ್ಯ’ (ನೈಸರ್ಗಿಕ ಶಕ್ತಿ ಮೂಲ) ನನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವುದು; ಪರಿಸರವಾದಿ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕ ಸಂಘಟನೆಗಳಷ್ಟೆ ನಡೆಸಬೇಕು ಎಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಇಡಿ ಸರ್ಕಾರಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮುಡಿಪಿಡುವುದು.

(ಇಂಥ ಎರಡು ಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಹಿಂದೆ ನಗರಾಭಿಮುಖವಾಗಿದ್ದ ಜನ ವಲಸೆ ಈಗ ಗ್ರಾಮಾಭಿಮುಖವಾಗುವುದು.)

೩. ಈಗಿನ ವಿಜ್ಞಾನ-ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳ, ಸಂಶೋಧನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಗೋಪ್ಯತೆಯ ಕವಚವನ್ನು ಕಿತ್ತೆಸೆದು ಅವುಗಳನ್ನು ಇಡಿ ಸಮಾಜದ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನಕ್ಕೆ ಸದಾ ತೆರೆದಿಡುವುದು; ಹಾಗೆಯೆ ಎಲ್ಲ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನೂ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಪಾರದರ್ಶಕವಾಗಿಸುವುದು.

೪. ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯುಂಟುಮಾಡುವ (ಪಾಪದ ಚಿಂಕೆಗಳನ್ನು ಬೇಟೆ ಯಾಡುವ ಚಲನಚಿತ್ರ ತಾರೆಯರೂ ಸೇರಿದಂತೆ) ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಠಿಣವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿಸುವುದು.....

‘ಸಬ್ಜಿಡಿ’ ಪಕ್ಷದ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ನನಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಹತೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತ, ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಅಂಥದೊಂದು ಪಕ್ಷದ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ: ಉಗ್ರ ಪರಿಸರವಾದಿ ಅತಿನಿಯಂತ್ರಣಗಳನ್ನು ಹೇರುವಂಥದಾಗಿದ್ದರೆ ಉಗ್ರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆವಾದ ಯಾವ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನೂ ಗೌರವಿಸದಂಥದು. ‘ಸಬ್ಜಿಡಿ’ ಈ ಎರಡೂ ಅತಿರೇಕಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಅವುಗಳ ನಡುವಿನ ಸುವರ್ಣಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಶೋಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

... ..

ನನಗೆ ಗೊತ್ತು — ತತ್ಕ್ಷಣದ ಲಾಭವೊಂದನ್ನೆ ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಸದ್ಯದ ರಾಜಕೀಯ-ಆರ್ಥಿಕ-ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಗಹಗಹಿಸುತ್ತ ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೂರಿಬಿಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಂಥ ಧೋರಣೆಯಿಂದಾಗುವ ಪರಿಸರ ನಾಶವನ್ನೂ ಅಂಥ ನಷ್ಟದಿಂದಂಟಾಗುವ ವ್ಯಾಪಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನೂ

ಯಾರೂ ಮರೆಮಾಚಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮೊದಮೊದಲು ಪರಿಸರಕ್ಕಿಂತ ಜನ ಮುಖ್ಯ ಜನರ ಸುಖ ಮುಖ್ಯ ಎಂದು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಅನಿಸುವುದು ಸಹಜ. ಆದರೆ ಪರಿಸರದ ಸಮತೋಲವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮತೋಲನಕ್ಕೂ ಧಕ್ಕೆಯುಂಟುಮಾಡುವುದು ಎಂಬ ಸತ್ಯದ ಅರಿವಾಗುವುದು ಮಾತ್ರ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾಲ ಹಾಗೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವದ ಬಳಿಕವೇ ಹೌದು. ಈ ನಡುವೆ, ಅಂಥ ಅನುಭವದ ನೋವಿಗೆ ಮೊದಲು ಈಡಾಗುವವರು ಎಂದೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕೆಳಸ್ತರಗಳ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೂ ಸಂಖ್ಯಾಬಲವೆ ಬಲವಾದುದರಿಂದ ಅಂಥ ಬಹುಜನರ ನೋವು ನಿರಾಸೆಗಳೂ ಆದ್ಯತೆ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳೂ ತುಸು ತಡವಾಗಿಯಾದರೂ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ, ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂಥದೊಂದು ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉಗ್ರ ಸಮಾಜವಾದ ಉಗ್ರ ಬಂಡವಾಳವಾದ ಹಾಗೂ ಉಗ್ರ ಪರಿಸರವಾದಗಳೆಲ್ಲದರ ಅತಿರೇಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮಾನವೀಯ ಅಂಶಗಳನ್ನಷ್ಟೂ ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡ ಸಾಮವಾದಿ ಚಳವಳಿಯೊಂದು ಬೆಳೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಅದು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ರೂಪವನ್ನೇ ತಾಳಬೇಕೆಂದೇನಿಲ್ಲ; ಬದಲಿಗೆ ಅದೊಂದು ವ್ಯಾಪಕ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಆಂದೋಲನವಾಗಿರಬಹುದು. ಅಂಥ ಆಂದೋಲನ ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸರ ಚಳವಳಿಯ ಮೊದಲೆರಡು ಘಟ್ಟಗಳಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಸ್ಪೂರ್ತಿ-ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಅವೆರಡನ್ನೂ ದಾಟಿ ಹೋಗುವಂಥದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಅಂಥದೊಂದು ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ಇದೊ, ಈಗಲೇ ಸುಸ್ವಾಗತ.

ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೆಗ್ಗೋಡು, ಸಾಗರ, ಕರ್ನಾಟಕ ೫೭೭ ೪೦೭

ಹೊಸ ಪ್ರಕಟಣೆ

ಡಾ.ಡಿ.ಆರ್. ನಾಗರಾಜ್

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮತ್ತು ಶೈವ ಪ್ರತಿಭೆ

ಬೆಲೆ: ರೂ. ೧೨೦

ನೀನಾಸಮ್ ಹೊಸ ಯೋಜನೆ

ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ-ರಂಗಭೂಮಿ ಕುರಿತ

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವೀಡಿಯೋ ಚಿತ್ರಗಳು

ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಮತ್ತು ರಂಗಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಕವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಆಸಕ್ತರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ನೀನಾಸಮ್ ಒಂದು ವೀಡಿಯೋ ಚಿತ್ರ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಹೊಸ ಯೋಜನೆಯೊಂದನ್ನು ಈ ವರ್ಷ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಪರಂಪರೆಯ ಹತ್ತು-ಹದಿನೈದು ಮುಖ್ಯ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಲಾ ಒಂದು ಗಂಟೆ ಅವಧಿಯ ಕಿರುಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚಿತ್ರದಲ್ಲೂ ಸುಮಾರು ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗ ಆಯಾ ನಾಟಕದ ಆಯ್ದ ದೃಶ್ಯಗಳ ರಂಗಪ್ರಸ್ತುತಿಯ ದಾಖಲೆಯಿದ್ದು ಉಳಿದಂತೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ವಿಮರ್ಶಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಮತ್ತು ನಿರೂಪಣೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮೊದಲ ಹಂತವಾಗಿ ಈ ವರ್ಷ ಪತ್ತಾರ ಮಾಸ್ತರರ 'ಸಂಗ್ಯಾ ಬಾಳ್ಕಾ' (ರಂಗನಿರ್ದೇಶನ: ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ), ಪು.ತಿ.ನ ಅವರ 'ಗೋಕುಲ ನಿರ್ಗಮನ' (ರಂಗನಿರ್ದೇಶನ: ಬಿ.ವಿ. ಕಾರಂತ) ಮತ್ತು ಗಿರೀಶ ಕಾರ್ನಾಡರ 'ತಲೆದಂಡ' (ರಂಗನಿರ್ದೇಶನ: ಚಿದಂಬರರಾವ್ ಜಂಬೆ) - ಈ ಮೂರು ನಾಟಕಗಳ ಚಿತ್ರೀಕರಣ ಮುಗಿದಿದ್ದು ಆ ವೀಡಿಯೋ ಸುರುಳಿಗಳು ಇನ್ನು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಲಿವೆ. ಈ ಮೂರೂ ನಾಟಕಗಳ ನೀನಾಸಮ್ ತಿರುಗಾಟದ ಹಳೆಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪುನರ್‌ನಿರ್ಮಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮೊದಲ ಹಂತಕ್ಕೆ ಫಿಲಿಪೈನ್ಸ್‌ನ ರಾಮನ್ ಮ್ಯಾಗ್‌ಸೇಸೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಮತ್ತು ಅಮೇರಿಕಾದ ರಾಕ್‌ಫೆಲ್ಲರ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಗಳ ಜಂಟಿ ನೆರವು ದೊರಕಿದೆ. ಈ ಚಿತ್ರಗಳ ಚಿತ್ರೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಸಂಕಲನದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಿನೆಮಾ ಕಲಾವಿದರಾದ ಗಿರೀಶ್ ಕಾಸರವಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಎಚ್. ಎಂ. ರಾಮಚಂದ್ರ ಅವರು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನೀನಾಸಮ್ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರದ ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ನೀನಾಸಮ್ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ನೀನಾಸಮ್‌ನ ಹಳೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಕೈಚೀರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಎರಡು ಹೊಸ ರಂಗಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಆರಂಭ

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಭದ್ರವಾದ ಬುನಾದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವ ದೆಹಲಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಾಟಕಶಾಲೆಯ ವತಿಯಿಂದ ಈ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎರಡು ರಂಗಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಆರಂಭವಾಗಿವೆ. ರಂಗಭೂಮಿಗೇ ಮೀಸಲಾಗಿರುವ ಗಂಭೀರ ಸಂವಹನಾ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಅಪರೂಪವಾಗಿರುವ ಇವತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು ಚೇತೋಹಾರಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ.

ಎರಡೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಅಖಿಲಭಾರತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ರಂಗಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಹೊಸ ಜಾಗತಿಕ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನೂ ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನೂ ಪರಿಚಯಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ಎರಡೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೊದಲ ಸಂಚಿಕೆಗಳು ಉತ್ತಮ ಮುದ್ರಣ ಮತ್ತು ವಿನ್ಯಾಸದಿಂದ ಹೊರಬಂದಿದ್ದು ವಿಷಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲೂ ರಂಗಕರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವ ಹಾಗಿವೆ. 'ಥಿಯೇಟರ್ ಇಂಡಿಯಾ'ದ ಮೊದಲ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಂಗಾಲಿ ನಾಟಕದ ಅನುವಾದವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡ, ಮರಾಠಿ ಮತ್ತು ತಮಿಳು ರಂಗಭೂಮಿಗಳ ಈಚಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಿದೆ. ಇದರ ಮುಂದಿನ ಸಂಚಿಕೆ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಮೊದಲನೆಯದು - ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ 'ರಂಗಪ್ರಸಂಗ' (ಸಂಪಾದಕರು: ಪ್ರಯಾಗ್ ಶುಕ್ಲಾ). ಚಂದಾದರ: ಬಿಡಿಸಂಚಿಕೆಗೆ - ರೂ. ೨೫.

ಎರಡನೆಯದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೊರಬರುವ 'ಥಿಯೇಟರ್ ಇಂಡಿಯಾ' (ಸಂಪಾದಕರು: ರಾಜಿಂದರ್ ನಾಥ್). ಅರ್ಧವಾರ್ಷಿಕ. ಚಂದಾದರ: ಎರಡು ಸಂಚಿಕೆಗಳಿಗೆ - ರೂ. ೧೫೦ (ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ); ರೂ. ೨೫೦ (ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ).

ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬಯಸುವವರು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಳಾಸವನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಬಹುದು: ಸಂಪಾದಕರು, ರಂಗಪ್ರಸಂಗ / ಥಿಯೇಟರ್ ಇಂಡಿಯಾ, ನ್ಯಾಷನಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಆಫ್ ಡ್ರಾಮಾ, ಭಹವಾಲ್ಪುರ ಹೌಸ್, ಭಗವಾನ್‌ದಾಸ್ ರೋಡ್, ನ್ಯೂ ಡೆಲ್ಲಿ ೧೧೦ ೦೦೧.

ನೀನಾಸಮ್ ತಿರುಗಾಟ ೯೮-೯೯

ಕಳೆದ ಮೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ ತಿರುಗಾಟ ತನ್ನ ೧೪ನೇ ವರ್ಷವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಪೂರೈಸಿತು. ಎಂದಿನಂತೆ ಕಳೆದ ತಿರುಗಾಟದಲ್ಲೂ ಮೂರು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯದೆಲ್ಲೆಡೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಾಲಿನ ನಾಟಕಗಳು - ಪು.ತಿ.ನ ಅವರ 'ಅಹಲ್ಯೆ' (ಸಂಗೀತ,ನಿರ್ದೇಶನ: ಬಿ.ವಿ. ಕಾರಂತ), ಫ್ರೆಂಚ್ ನಾಟಕಕಾರ ಜೀನ್ ಆನ್ವಿಯ 'ಅಂತಿಗೊನೆ' (ಅನುವಾದ: ಜಿ.ಎನ್. ರಂಗನಾಥ ರಾವ್, ನಿರ್ದೇಶನ : ನಾಂಗ್‌ಥೊಂಬಮ್ ಪ್ರೇಮಚಂದ್) ಮತ್ತು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮರಾಠಿ ನಾಟಕಕಾರ ಮಹೇಶ್ ಎಲ್ಕಾಂಚವಾರ್ ಅವರ 'ಚಿರೇಬಂದಿವಾಡೆ' (ಅನುವಾದ: ಮಾರುತಿ ಶಾನಭಾಗ, ನಿರ್ದೇಶನ: ಚಿದಂಬರರಾವ್ ಜಂಬೆ).

ಈ ವರ್ಷದ ನಮ್ಮ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಹೀಗಿವೆ:

ನಾಟಕಗಳು	ಒಟ್ಟು ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು	ಅಂದಾಜು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆ
ಅಹಲ್ಯೆ	೫೩	೨೫,೪೦೦
ಅಂತಿಗೊನೆ	೫೫	೨೬,೨೦೦
ಚಿರೇಬಂದಿವಾಡೆ	೫೫	೨೭,೪೫೦
ಒಟ್ಟು ಪ್ರದರ್ಶನ ಕೊಟ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳು		೫೩
ಒಟ್ಟು ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು		೧೬೩
ಒಟ್ಟು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆ (ಅಂದಾಜು)		೭೯,೦೫೦

ಈಚೆಗೆ ನಮ್ಮ ನಗರದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲಾವಿದ

ಮಲ್ಲಿ ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ಸಾಮಗ

ಅವರಿಗೆ

ಮಾತುಕತೆಯ ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿ

ನೀನಾಸಮ್ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರ

ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

ಜುಲೈ ೧೫, ೧೯೯೯ರಂದು ನೀನಾಸಮ್ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರದ ೨೦ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ವರ್ಷ ನಾಲ್ವರು ಹುಡುಗಿಯರು ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು ಹದಿನಾರು ಮಂದಿ ರಂಗಾಸಕ್ತರು ತರಬೇತಿಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ದೈನಂದಿನ ಪಾಠಪ್ರವಚನಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ರಂಗಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಕೆಲವು ವೀಡಿಯೋ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಕಿರುಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದರು. ಭಾಗವತ ಶ್ರೀ ಕೆ.ಬಿ. ರಾಮರಾವ್ ಕೆಳಮನೆ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಕಲಿತು, ಅನಂತರ ಅಲ್ಲಿನ ಚಲನೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ದಿವಂಗತ ಪ್ರೊ.ಪಿ.ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಅವರ ಗೀತನಾಟಕ 'ಹಂಸದಮಯಂತಿ' ಯನ್ನು ರಂಗಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೫ರಂದು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು (ನಿರ್ದೇಶನ: ಬಿ.ಆರ್. ವೆಂಕಟರಮಣ ಐತಾಳ, ಸಂಗೀತ: ಕೆ.ಬಿ. ರಾಮರಾವ್). ಶ್ರೀ ಮಹಾಬಲ ಕಲ್ಮಡ್ಯ ಅವರಿಂದ ಯಕ್ಷಗಾನ ಮುಖವರ್ಣಿಕೆಯ ಕುರಿತು ವಿಶೇಷ ತರಗತಿಗಳೂ ನಡೆದವು. ಶ್ರೀ ನಟರಾಜ ಹೊನ್ನವಳ್ಳಿಯವರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಾಟಕ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನೂಳ ಗೊಂಡ ಅಭಿನಯ ಕಾರ್ಯಾಗಾರವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ. ಈ ನಡುವೆ, ಜುಲೈ ೧೫ ಮತ್ತು ೧೬ರಂದು ಶ್ರೀ ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ ಅವರು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಶ್ರೀ ಚನ್ನಕೇಶವ ಅವರು ಅಭಿನಯಿಸಿದ - ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರ ಆಯ್ದ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ 'ನಾನು' ಎಂಬ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಸಂವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಡೆದವು. ಹೊಸ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೋಡಿ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ವಿವೇಕ ಶಾನಭಾಗ ಅವರು ಬರೆದು, ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ. ಅವರು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ನೀನಾಸಮ್ ತಿರುಗಾಟದ ಹೊಸ ನಾಟಕ 'ಸಕ್ಕರೆ ಗೊಂಬೆ' ರಂಗತಾಲೀಮನ್ನೂ ನೋಡಿ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದರು.

ನೀನಾಸಮ್ ತಿರುಗಾಟ ೯೯

ಈ ವರ್ಷದ ನಾಟಕಗಳು

೧. ಸಕ್ಕರೆ ಗೊಂಬೆ

ನಿರ್ದೇಶನ: ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ.

ಕನ್ನಡದ ಯುವ ಕಥೆಗಾರ ವಿವೇಕ ಶಾನಭಾಗ ಅವರ ಹೊಸ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ. ಸಮಕಾಲೀನ ಭಾರತದ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಉದ್ಯಮಕುಟುಂಬವೊಂದನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಹಣದ ಪೈಪೋಟಿಯನ್ನೂ ವ್ಯವಹಾರದ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲಗಳನ್ನೂ ಬಿಂಬಿಸುವ ಕೃತಿ. ಉದ್ಯಮಪತಿಯಾದ ತಂದೆ ಮತ್ತು ಅವನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ ಮಗನ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ-ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವಂಥದು.

೨. ಜುಜುಬಿ ದೇವರ ಜುಗಾರಿಯಾಟ

ನಿರ್ದೇಶನ: ಸುರೇಶ್ ಆನಗಳ್ಳಿ

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನೊಬೆಲ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದ ಇಟಲಿಯ ನಾಟಕಕಾರ ದಾರಿಯೋ ಫೋ ರಚಿಸಿದ 'ಆರ್ಚ್ ಏಂಜೆಲ್ಸ್ ಡೋಂಟ್ ಪ್ಲೇ ಪಿನ್‌ಬಾಲ್' ಎಂಬ ನಾಟಕದ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ. ಕಟುವಾದ ವ್ಯಂಗ್ಯದಿಂದ ಇವತ್ತಿನ ಸಮಾಜ - ಸರ್ಕಾರ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ - ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುವ ಪ್ರಹಸನ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ: ಕೆ.ಟಿ. ಗಟ್ಟಿ.

೩. ಕೆಂಪು ಕಣಗಿಲೆ

ನಿರ್ದೇಶನ: ಚಿದಂಬರರಾವ್ ಜಂಬೆ

ರಬಿನ್‌ಡ್ರಾನಾಥ ಠಾಕೂರರ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೃತಿ 'ರಕ್ತ ಕರಬೀ' ನಾಟಕದ ಕನ್ನಡ ಅವತರಣಿಕೆ. ಕಾವ್ಯಮಯ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಂಕೇತಾತ್ಮಕ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವ ಈ ನಾಟಕದ ಘಟನೆಗಳು ಚಿನ್ನದ ಗಣಿಯೊಂದನ್ನು ತೋಡಿಸುತ್ತಿರುವ ದೊರೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ಜನಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವಂಥವು. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ: ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ.

ತಿರುಗಾಟದ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲು ಬಯಸುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕೂಡಲೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಬಹುದು: ನೀನಾಸಮ್ ತಿರುಗಾಟ, ಹೆಗ್ಗೋಡು, ಸಾಗರ, ಕರ್ನಾಟಕ ೫೭೭ ೪೧೭

ದೂರವಾಣಿ: ೦೮೧೮೩-೬೫೬೪೬ / ಫ್ಯಾಕ್ಸ್: ೦೮೧೮೩-೬೫೬೭೩

ಮಾತುಕತೆ ೫೧

ನೀನಾಸಮ್ ಹೆಗ್ಗೋಡು (ಸಾಗರ) ಕರ್ನಾಟಕ ೫೨೨ ೪೧೨

ದೂರವಾಣಿ: ೦೮೧೮೩-೬೫೬೪೬

ಖಾಸಗಿ ಪ್ರಸಾರದ ತ್ರೈಮಾಸಿಕ ಸಂಪರ್ಕಪತ್ರ
(ಫೆಬ್ರವರಿ-ಮೇ-ಆಗಸ್ಟ್-ನವೆಂಬರ್)

ಸಂಪಾದಕ: ಚಶವಂತ ಚಾಧವ್

ಸಹ ಸಂಪಾದಕ: ವೆಂಕಟರಮಣ ಐತಾಳ ಬಿ. ಆರ್.

ವಾರ್ಷಿಕ ವರ್ಗಣಿ: ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ: ಅಕ್ಷರ ಗಣಕ, ಹೆಗ್ಗೋಡು

ಮುದ್ರಣ: ಅಶ್ವಿನಿ ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್, ಅರಳೇಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯೯೯	ವರ್ಷ ಹದಿಮೂರು	ಸಂಚಿಕೆ ಮೂರು
೧. ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಜಗತ್ತು / ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ		ಪುಟ ೩
೨. ಪರಿಸರವಾದ: ಹಿನ್ನೋಟ-ಮುನ್ನೋಟ / ರಾಮಚಂದ್ರ ಗುಹಾ ಅನುವಾದ: ಚಶವಂತ ಚಾಧವ್		ಪುಟ ೧೪
೩. ನೀನಾಸಮ್ ವರದಿಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು		ಪುಟ ೩೬

MAATHUKATHE AUG. 1999 (YEAR 13 ISSUE 3)
NINASAM QUARTERLY NEWS LETTER
PUBLISHED EVERY FEB;MAY;AUG;NOV.
ANNUAL SUBSCRIPTION: Rs.25(TWENTY FIVE ONLY)
FOR PRIVATE CIRCULATION
NINASAM HEGGODU (SAGAR) KARNATAKA 577 417

ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ

ಹೆಗ್ಗೋಡು (ಸಾಗರ) ಕರ್ನಾಟಕ - ೫೨೨ ೪೧೨

ಈಚಿನ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು

೧. ಮಾವಿನಮರದಲ್ಲಿ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣು (ನಾಟಕ-ರಂಗಭೂಮಿ ಕುರಿತ ಬರಹಗಳು - ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ.)	ರೂ. ೨೫
೨. ಅಮೃತ ಮತ್ತು ಗರುಡ (ಡಾ. ಡಿ.ಆರ್. ನಾಗರಾಜ್ ಬರಹಗಳ ಮರುಮುದ್ರಣ)	ರೂ. ೬೫
೩. ಪ್ರತಿಭೆಯ ಒಂದು ಪ್ರವಾಹ (ಅಕ್ಷರ ಚಿಂತನ ಮಾಲೆ- ಶಿವ ವಿಶ್ವನಾಥನ್ ಬರಹಗಳು-ಅನು:ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ.)	ರೂ. ೫೦
೪. ಐತಿಹ್ಯಮಾಲೆಯ ಕಥೆಗಳು (ಅಕ್ಷರಚಿಂತನಮಾಲೆ-ಕೊಟ್ಟಾರತ್ತಿಲ್ ಶಂಕುಣ್ಣಿ-ಅನು:ಬಿ.ಆರ್.ವಿ.ಐತಾಳ)	ರೂ.೫೦
೫. ಶತಮಾನದ ಕುಸುಮ (ಡಾ. ಕುಸುಮಾ ಸೊರಬ ಕುರಿತ ಬರಹಗಳು-ಸಂ: ನಾಗೇಶ ಹೆಗಡೆ)	ರೂ. ೨೫
೬. ಹಸಿರು ಹಾದಿ (ಯಲ್ಲಪ್ಪ ರೆಡ್ಡಿ ಆತ್ಮ ಕಥನ-ನಿರೂಪಣೆ: ಸತೀಶ್ ಚಪ್ಪರಿಕೆ)	ರೂ. ೮೦
೭. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮತ್ತು ಶೈವ ಪ್ರತಿಭೆ (ಡಾ.ಡಿ.ಆರ್. ನಾಗರಾಜ್)	ರೂ. ೧೨೦
೮. ಹೋಲೆ... ಹೋಲೆ... ಬೆಳ್ಳಕ್ಕಿಮಾಲೆ (ಕವನಗಳು-ಶಾ.ಬಾಲರಾವ್)	ರೂ. ೫೦
೯. ಸಂಗೀತ ಸಂವಾದ (ಭಾಸ್ಕರ್ ಚಂದಾವರ್ಕರ್-ಅನು: ವೈದೇಹಿ)	ರೂ. ೧೦೦
೧೦. ಮಹಾತ್ಮ (ನಾಟಕ / ಮುಕುಂದರಾವ್ - ಅನು: ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ)	ರೂ. ೫೦
೧೧. ಒಂಟಿ ಧ್ವನಿ (ಬರಹಗಳು - ಡಾ. ನಿ. ಮುರಾರಿ ಬಲ್ಲಾಳ)	ರೂ. ೧೨೦
೧೨. ಮೌನದ ಮಣಿ (ಕವನಗಳು - ಎಸ್. ಮಂಜುನಾಥ್)	ರೂ. ೪೦